BRABANT STRIP magazine

Extra nummer, gratis verspreid ter gelegenheid van de Stripgidsdagen 2003

BRABANT STRIP MAGAZINE

Gratis voor leden van *Brabant Strip vzw*, vereniging van stripliefhebbers van 9 tot 99, en van *de Reclamestripclub*. Wordt niet los verkocht.

Redactie en medewerkers :
Willem Gay, J.P. Legein, Jean Smits, Yves Kerremans, Jozef Peeters, de familie Lezy, Joop Schreurs, Philippe Mouvet, Pierre Borms, Felix De Keye, Daniel Mostrey, Kurt Goovaerts, Léon den Hartog.

Eindredactie en opmaak:
Patrick Vranken en Rik Callaerts

Overname van artikels of illustraties, zelfs gedeeltelijk, is niet toegelaten zonder uitdrukkelijke toestemming van de uitgever. Copyright van afbeeldingen en foto's berust bij de diverse auteurs en uitgeverijen.

Lidgeld per kalenderjaar
B&NL :20 euro
(B):**001-2980926-95**
(Nl) : Giro **7616528**
(Europa : 25 euro).
Wie lid wordt tijdens het jaar, krijgt verschenen nummers nagezonden.

E-mail en internetadres :
brabant.strip@worldonline.be
www.brabantstrip.be

Voor de cover van dit magazine deden we niet tevergeefs beroep op *Luc Morjaeu!* *(zie ook : magazine 107)*

Gratis nummer op 5.000 ex.
MAG NIET VERKOCHT WORDEN

De vereniging

Brabant Strip vzw is de belangrijkste Belgische vereniging van stripliefhebbers.
Meer dan 10 jaar geleden werd de vereniging opgericht in Vlaams Brabant en ze telt ondertussen meer dan 1000 leden in België, Nederland en de rest van Europa.
Het doel van de vereniging is tweevoudig : we willen via onze werking de kontakten tussen onze leden-stripliefhebbers bevorderen, en ook zoveel mogelijk informatie uitwisselen. Mensen met dezelfde hobby samenbrengen en zo nuttige informatie over oude, nieuwe, zeldzame strips, speciale uitgaven, stripbladen en -curiosa, stripmanifestaties, enz. voor velen beschikbaar maken, is voor ons belangrijk.!

Brabant Strip Magazine

Ons ledenblad helpt ons om deze informatie zo goed mogelijk te verspreiden. Brabant Strip Magazine is uit de werking van de vereniging ontstaan en kan moeilijk los daarvan gezien worden. Daarom is het ook niet te koop. Brabant Strip is geen uitgeverij! Het ledenblad wordt door vrijwilligers gratis gemaakt en verspreid onder de leden, die het op hun beurt nog steeds vullen met allerhande informatie.

Elk jaar krijgen de leden een gratis vakantiealbum

Brabant Strip ... ?

Wat voor informatie?

Voor Brabant Strip heeft het geen belang wat je verzamelt, of hoeveel stuks in je kast zitten, als het maar met strips te maken heeft. Alle onderwerpen kunnen dus aan bod komen. Wil je eens wat schrijven over iets dat je boeit ? Doen ! ! Stuur het ons op, we brengen het .

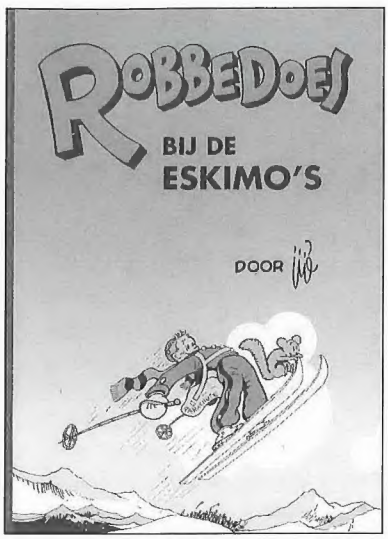

Unieke albums

Danks zij de inzet van onze vrijwilligers en bereidwillige stripauteurs trachten we met ons team wat stripgeschiedenis te redden. Veel verhalen verschenen ooit in krant of tijdschrift en nooit in album. Als ook krant en tijdschrift zeldzaam geworden zijn, is dat zonde : veel goed stripwerk dreigt verloren te gaan.

We hebben de taak op ons genomen, om die verloren gewaande strips op te sporen, te restaureren en in een eenmalige beperkte oplage uit te brengen. Aan democratische prijs liefst. We brachten al albums van Marc Sleen, Willy Vandersteen, Bob De Moor, Jijé, Jef Nys, Dirk Stallaert, Bob Mau, Rik Clement ,... de beste auteurs kortom. Zie ook pagina 25.

Het lidmaatschap

Lid worden van Brabant Strip vzw is goedkoop en je krijgt er veel voor terug. Sommige organisatoren geven korting op Vlaamse en Nederlandse ruilbeuzen, op vertoon van de lidkaart. Jaarlijks krijg je 10 maal Brabant Strip magazine thuisgezonden, en ook nog een gratis vakantiealbum.
Verschillende keren per jaar worden ledendagen georganiseerd (zie ook pagina 11), waarop je met de hele ploeg en de andere leden gezellig over strips kunt komen keuvelen. Leden krijgen daar ook een gratis stand om ruilmateriaal aan te bieden.

Hoe lid worden

Wie nu 20 EUR betaalt, wordt meteen genoteerd als lid voor het lopend jaar. Lidmaatschap geldt altijd per kalenderjaar. Bij je eerste zending ontvang je samen met je lidkaart en het nieuwe magazine ook de magazines die eerder dit jaar verschenen. Opgelet : er is geen verzending in JULI en AUGUSTUS! Je hoort pas van ons in de loop van september.
In dit magazine zit een overschrijving meegeniet, geldig voor een Belgische bank. Is dat niet het geval, dan kan gestort worden een van op deze rekeningen :

001-2980926-95 (B) - 20 euro
IBAN BE76 0012 9809 2695
BIC GEBABEBB

Ofwel : Giro **7616528 (NL) - 20 euro**

Wie elders in Europa woont, betaalt 25 euro.

Voor meer informatie :
E-mail en internetadres :
Brabant.strip@worldonline.be
www.brabantstrip.be

Uit : magazine 102

l' Ami Jacques

De achtergronden van het Belgische beeldverhaal

In BSM 59 verscheen volgend stukje over Jacques van Melkebeke, onder de titel : *Wat is het geheim van de zwaardvis?*

"... Wanneer Hergé zijn vrienden Jacobs en Laudy aanbeveelt als striptekenaar bij Kuifje, introduceert hij ook Jacques van Melkebeke als de geschikte hoofdredacteur voor het blad. Leblanc verneemt echter vlug het oorlogsverleden van zijn hoofdredacteur. Dit zorgt voor een eerste wrevel tussen Hergé en Leblanc. Eind '46 wordt Van Melkebeke vervangen door André Fernez. Maar Hergé, Jacobs en Laudy laten hun vriend niet vallen. Ze blijven in het geheim beroep doen op zijn talent zowel voor scenario's als zelfs voor tekeningen.

Tegenwoordig worden de scenario's van de eerste verhalen van Corentin en Hassan en Kadoer officieel aan Van Melkebeke toegeschreven. Hij zou ook meegewerkt hebben aan de scenario's van Kuifje en Blake en Mortimer, maar dat blijft tot nu toe slechts een vermoeden. De cover van het weekblad Kuifje, nr 8 van 1947, is gesigneerd door Jacobs maar werd in werkelijkheid door Jacques Van Melkebeke getekend. Heeft Van Melkebeke nog meer getekend voor Jacobs? Een ander merkwaardig feit uit die periode is immers dat Jacobs de eerste 18 platen van Het geheim van de zwaardvis hertekend heeft voor de albumuitgave wegens een te groot stijlverschil met de latere pagina's..."

Leverde Jacques Van Melkebeke in stilte een belangrijke bijdrage aan de grootste Belgische stripklassiekers? Vandaag, vier jaar later, wordt ons vermoeden bevestigd in het op 11 oktober jongstleden verschenen boek *A l'ombre de la ligne claire* van Benoit Mouchard.

- Jean Smits -

◀ *Vier vrienden in 1941 : Jacques Van Melkebeke ontkurkt een fles, Hergé rookt een sigaret, Paul Jamin kijkt door het raam. Zij werken alledrie voor "de krant", de collaborerende Le Soir. Jacobs kijkt toe.*
(tekening van Stanislas, uit :
De avonturen van Hergé, Oog&Blik/De harmonie, 1999)

De vlucht voor de werkelijkheid

Jacques Alexandre Van Melkebeke (ps. JVM, Jacques Alexander) werd geboren in Brussel in 1904 en groeit op in wat toen nog een deel was van de zeer volkse marollenwijk, meer specifiek in de Cellebroersstraat (rue des Alexiens). De ouders van zijn moeder baten er een cabaret uit, Chez Jacques. De ouders van JVM gaan vrij vlug uit elkaar en zijn moeder keert met de piepjonge Jacques terug naar haar ouderlijk huis, waar hij opgroeit in armoede. Zijn matras moet regelmatig met formol ontsmet worden om de insecten weg te houden. Zijn grootouders kijken amper naar hem om, grootvader is eigenlijk de stiefvader van zijn moeder en grootmoeder was zodanig tegen het huwelijk van haar dochter gekant geweest, dat ze het kind al verwenste van voor zijn geboorte. Zijn vader ziet hij ooit nog één keer terug omdat hij diens handtekening nodig heeft om zelf te kunnen huwen. Van huiselijke gezelligheid en comfort is er dus geen sprake. Verstrooiing zoeken op straat moet hij ook al niet want in deze arme wijk met cafés en bordelen wordt hij alleen maar geconfronteerd met de miserie van ongelukkige prostituees. Al op zeer jonge leeftijd zoekt JVM zijn ontspanning in boeken en later in films. Het is voor hem een manier van overleven, een vlucht uit de werkelijkheid. Hij verslindt werkelijk alles wat hij kan vast krijgen, klassiekers van Wells, Baudelaire, Verne, Poe, Doyle, Cooper, Dickens, Dumas, enzovoort.

Vrienden voor het leven

In 1914 raakt hij op school bevriend met een zeker Edgard Jacobs, de latere Edgar P. Jacobs, die uit een kleinburgerlijk milieu komt. Maar hun beider tekentalent drijft hen naar elkaar en wanneer Jacobs zich inschrijft aan de academie, weet JVM zijn moeder te overtuigen om ook te mogen gaan. Op de academie raken ze bevriend met Jacques Laudy, een zonderling die zich verzet tegen elke vorm van vooruitgang. Hij weigert bijvoorbeeld steevast de tram te nemen en prefereert een kaars boven een gaslamp. Met Jacobs deelt Laudy zijn passie voor wapens, met JVM zijn hang naar het fantastische. Jacques Laudy zal in het in 1993 postuum uitgegeven *Het rijk van Edgar J.* een hoofdstuk wijden aan deze ontmoeting en periode uit zijn leven.

Maar vooral JVM en EPJ groeien op als echte boezemvrienden door hun gemeenschappelijke interesse voor boeken en film.

Na hun studies ligt de passie van Jacobs bij de opera. Hij werkt in de jaren dertig een tijdje voor de Opera van Lille (Rijsel). Wegens een beroepsverbod voor buitenlandse artiesten moet hij naar België terugkeren, waar hij zijn eerste job terug opneemt : illustrator van brochures voor *Les grands magazins de la Bourse*.

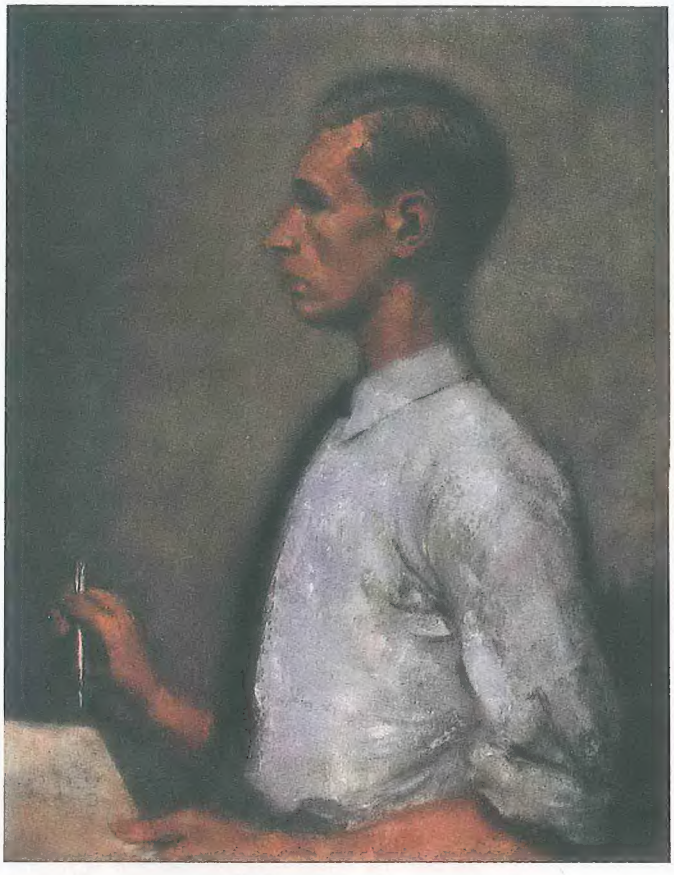

▲ *Portret van Hergé door Jacques Van Melkebeke*

In de oorlogsjaren kan Jacobs korte tijd terug aan de slag als bariton o.a. in het Theatre de la Bourse onder het pseudoniem Dalmas. Maar zijn zangcarrière geraakt door herhaalde tegenslagen niet van de grond en uiteindelijk begint hij - zoals algemeen bekend - via Jacques Laudy als striptekenaar bij het weekblad Bravo! Eerst met illustraties, dan met het voltooien van Flash Gordon en uiteindelijk met het magistrale *De U-straal,* dat later in een herwerkte en spijtig genoeg herkleurde versie in album is uitgebracht.

◀ *Edgar Jacobs, getekend door Jacques Van Melkebeke in 1920.*

▼ *Aan tafel, v.l.n.r. : Jacques Laudy, Edgar Jacobs en Jacques Van Melkebeke (tekening van Laudy, uit : Het rijk van Edgar J., 1993).*

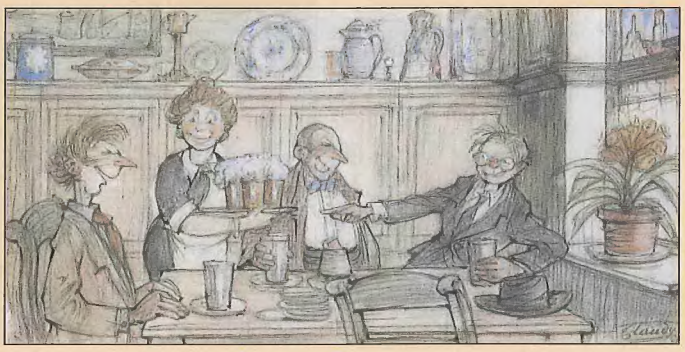

Leverde Jacques Van Melkebeke in stilte een belangrijke bijdrage aan de grootste Belgische stripklassiekers?

De invloed van JVM op Kuifje

In 1999 verscheen het boek *Tintin chez Jules Verne,* waarin de auteurs aantoonden hoe groot de invloed van Jules Verne en zijn oeuvre wel was op het werk van Hergé. Benoit Peeters bevestigde al in BSM 67 dat de evidente Verne-invloeden in *De geheimzinnige ster (20/10/41-220542)*, *Het geheim van de eenhoorn (05/06/42-14/01/43)* en *De schat van scharlaken Rackham (19/02/43-23/09/43)* ongetwijfeld aan Van Melkebeke toe te schrijven zijn. Maar Hergé, die volgens een latere verklaring van een verbitterde JVM *"nog geen drie boeken in zijn leven gelezen had"*, is zich van geen kwaad bewust. Hergé had trouwens begrepen, sinds *De blauwe lotus* tot stand kwam met de hulp van Tchang, dat de kwaliteit van Kuifje er alleen maar op vooruit kon gaan door met anderen over zijn ideeën te praten. Hergé vertelt hierover: *"Als ik een idee heb dan praat ik er graag over met mijn medewerkers om hun reactie te kennen. Niet dat ik mij noodzakelijkerwijs ga aansluiten bij hun reactie en mijn oorspronkelijk idee zal aanpassen. Tenzij iemand met iets beters afkomt. In dat geval moet ik toegeven dat ik totaal ondankbaar ben: ik vergeet compleet en onmiddellijk van wie het idee kwam, om alleen de vondst zelf te onthouden. Ik eigen ze mij onmiddellijk zelf toe."* [2]
In de periode van Le petit vingtième vormen Hergé's jeugdvriend François Gerard en Paul Jamin het klankbord. Vanaf 1941 wordt dit JVM. In *Hergé fils de Tintin* stelt Benoit Peeters dat men vanaf *Het geheim van de eenhoorn* JVM zelfs gerust als co-scenarist kan beschouwen. JVM vertelt op 14 maart 1979 in een interview op de RTBF over zijn samenwerking met Hergé het volgende: *"Ik bezorgde geen afgerond scenario (...) Ik kwam eerder met een voorstel als : we kunnen uw helden in zo'n situatie droppen of hen in zo'n avontuur storten. En dat viel dan in goede aarde of niet. Mijn rol heeft zich altijd beperkt tot helpende hand, zelfs wanneer het basisidee van mij kwam. Want ik zou nooit zulk een idee gehad hebben zonder deze personages en de grafische mogelijkheden van de tekenaar (...) Wat Hergé betreft, vind ik niet dat ik de rol van scenarist heb gespeeld, maar eerder die van gagman, die zijn vondsten ook in een context plaatst, wat een gagman normaal niet doet. Laat ons stellen dat ik hem soms de weg heb gewezen zoals men aan een treinreiziger een bepaalde route of vertrekuren aanraadt (...) Ik wil dit werk niet ontkennen maar ik wil me ook niet belangrijk maken door mij een rol toe te eigenen die ik nooit gespeeld heb. Dit is geen bescheidenheid maar eerlijkheid."* Vanaf 1 januari 1944, met de komst van Jacobs als medewerker van Hergé, wordt het creatieproces opnieuw beïnvloed : daar waar JVM meer structuur en fantasie aan de verhalen van Kuifje geeft, zorgt EPJ met zijn decors voor een preciezer voorstelling van de wereld waarin Kuifje zich beweegt. EPJ poseert ook regelmatig voor Hergé en door diens operaverleden krijgen de personages van Hergé veel meer "présence".

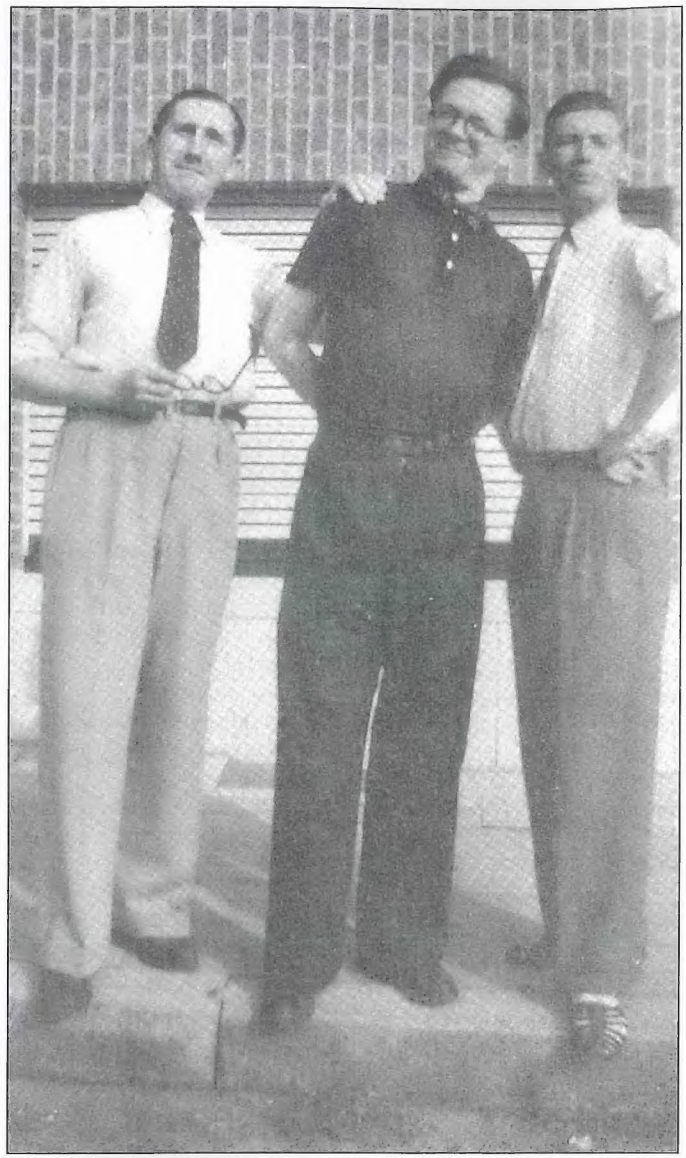

▲ *Het driemansschap in de jaren veertig. V.l.n.r. : Jacobs, Van Melkebeke, Hergé.*

Er wordt nu met drie gediscussieerd en vermits JVM en EPJ als boezemvrienden dezelfde lees- en filmkennis hebben, weegt hun culturele achtergrond door op *De zeven kristallen bollen (16/12/43-07/05/44 & 05/07/44-03/09/44)* en *De zonnetempel* (26/09/46-22/04/48). Na de oorlog zijn het Jacobs en Van Melkebeke die Kuifje terug op het spoor zetten, bevestigt Germaine Kiekens aan Benoit Peeters. [2]
(vervolg in magazine 102)

▼ *In de krantenversie van Het geheim van de Eenhoorn (Le Soir, juni 1942) herkennen we Jacques Van Melkebeke op het eerste plaatje van strook 6, uiterst links. Hij kuiert op het Vossenplein, in het hartje van de Marollen, waar hij geboren is.*

AU VOLEUR !... AU VOLEUR !... MA VALISE !...
QUE S'EST-IL PASSÉ ?...
DES VOLEURS QUI ONT ÉTÉ PRIS SUR LE FAIT.
POLICE SECRÈTE ! POLICE SECRÈTE !...
VOUS DIREZ ÇA AU COMMISSAIRE
H-6

KAPITEIN KARBOCK VERTELT

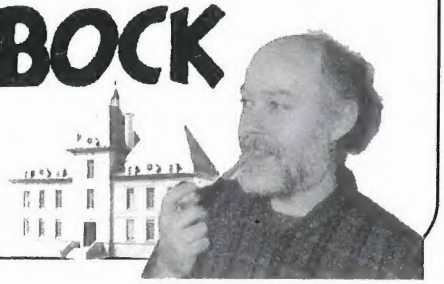

Het verhaal van de eerste Kuifjecuriosa

Verzamelaars van Kuifjecuriosa staan dikwijls radeloos bij het aanschouwen van de berg verzamelitems die op dat vlak bij elkaar te sprokkelen valt. Hoe begin je nu aan zoiets? Ga je je beperken tot een bepaald soort item, bijvoorbeeld sneeuwkaarten, puzzels of Pixi-beeldjes, of ga je je eerder toeleggen op een bepaalde periode ? Voor diegenen die voor het laatste opteren, volgt hier alvast een overzicht van wat in de « petit vingtième » -periode te rapen valt. Hopelijk is deze lijst volledig. Mocht er iets aan ontbreken, laat het ons weten. Dan kunnen wij er iedereen van laten genieten !

- Philippe Mouvet -

Herdenkingskaarten *Petit Vingtième (PXX)*

Kuifje en Bobbie doen op 10 januari 1929 hun intrede op de middenpagina's van *« Le petit vingtième »* en vertrekken meteen op reportage naar het land van de Soviets. Het is een vrij bescheiden start, maar het verhaal blijkt gaandeweg nogal bijval te krijgen en wordt een van de sterke troeven van het blad. Het verhaal loopt eind april 1930 stilaan af. Op de redactie van PXX besluit men de terugkeer extra in de verf te zetten en hierrond allerlei activiteiten te organi-seren. De lezertjes worden aangemoedigd om op 8 mei hun helden bij hun aankomst in het Noordstation te Brussel te gaan verwelkomen. Het is natuurlijk een gok : er kunnen evengoed drie man en een paardekop opdagen als tientallen, mischien wel honderd lezers. Buiten alle verwachtingen in, wordt het een overrompeling : het plein voor het station is zwart van het volk. Ter gelegenheid van deze heuglijke dag worden herdenkingskaarten uitgedeeld, mét de foto van onze helden, gesigneerd en gedateerd : « Tintin, reporter du « Petit Vingtième », le 8 mai 1930 ». Het is meteen het allereerste Kuifje-curiosum. Zulke postkaarten zullen in de jaren die volgen telkens de terugkeer van Kuifje en Bobbie herdenken.

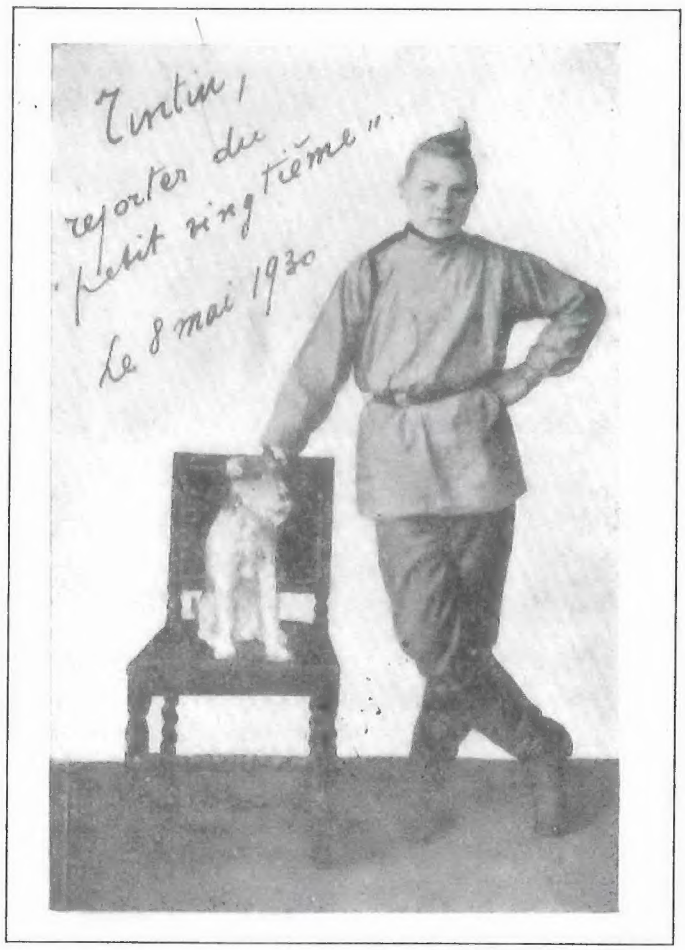

De eerste Kuifje-herdenkingskaart, met Lucien Pepermans, 1930 ▲

Deze kaarten zijn bekend :

1. Terugkeer uit de Sovjetunie , gesigneerd : Tintin, reporter du « petit vingtième » le 8 mai 1930 (met Lucien Pepermans als Kuifje).
2. Terugkeer uit Kongo, gesigneerd : « Tintin, Milou le 9 juillet 1931 » (met Henry Den Doncker als Kuifje).
   Van deze kaart werden 4000(!) exemplaren uitgedeeld bij de aankomst van Kuifje op het Rogierplein.
3. Terugkeer uit Amerika, gesigneerd : « Tintin, Milou novembre 1932 » (wie was die Kuifje?).
   Het verwelkomingsfeest gaat door in het Saint-Boniface Instituut, waar ook Sinterklaas op bezoek komt.
   Er is geen kaart voor de *Sigaren van de Farao,* Kuifje is immers in Azïe gebleven en zal naar het land van *De Blauwe Lotus* doorreizen.
4. Terugkeer uit China, gesigneerd : « Tintin, Milou », niet gedateerd (in feite 1 december 1935, met Charles Stie als Kuifje).
   Onze helden worden samen met Sinterklaas in het Koninklijk Circus onthaald.
   Van deze kaart zijn twee versies bekend :
   a. achterkant met gelegenheidstekst voor het feest van 1 december
   b. achterkant met publiciteit voor een abonnement op het blad, verstuurd samen met propagandanummers
   Nadien is ons geen specifieke herdenkingskaart meer bekend.
   Mogelijk werd bij latere eventuele Kuifje-evenementen de niet-gedateerde kaart met Charles Stie gebruikt.

Januari. Stapels full-color vakantiebrochures liggen weer in de rekken te wachten op de reislustigen onder ons. Een aanrader . Sleenovia... land van zoete herinneringen, jeugdsentiment en luie woensdagnamiddagen. Duizenden mensen zijn er geweest en iedereen herinnert zich die reis anders.

- Patrick Vranken -

Ook Marc Sleens geheugen laat hem wel eens in de steek, als het op personages of verhaallijnen uit zijn eigen oeuvre aankomt. Zo vreemd is dat niet, voor iemand die in een tijdspanne van 55 jaar 217 Neroverhalen geschreven heeft.

Terug naar Sleenovia

Niemand heeft hem dat ooit voorgedaan en niemand zal het hem nadoen. Overigens zijn de Nerostrips helemaal geen exacte wetenschap, ze zijn inderdaad "wetenschappelijk niet verantwoord", "totally unlogical". Vulcans zouden er niets aan vinden, je moet liefst uit onze gewesten afkomstig zijn om hierin klaar te zien. Hoe kan de buitenlandse lezer de aparte logica achter de reeks het best doorgronden? Heel eenvoudig: er zijn eigenlijk geen regels. Sleen zelf bepaalt welke stukken op het bord komen en in welke richting er gespeeld wordt. Het maken van de strip moet ook voor Sleen zelf boeiend blijven. Zo is ieder verhaal weer een boeiende schaakpartij, die onverwachte wendingen kan nemen. Als we één kenmerk van de Nerostrip moeten onthouden, dan is het wel : "constante verandering", de lezers op het verkeerde been zetten. Aanvaardt deze premisse! Plezier is gegarandeerd in het rijk van de man die koningen leerde lezen.

Sleen doet zijn goesting

Niet dat Nero daardoor een *makkelijke* strip is. Over personages die een verkeerde naam krijgen of met de verkeerde vrouw getrouwd blijken te zijn, grafische fouten zoals een gebroken been dat miraculeus geneest of van plaats verwisselt, kunnen analytische fans zich danig het hoofd breken. Daar wordt wel eens weewarig over gedaan: *"Sleen weet het zelf niet zo goed meer"*. Nochtans is die vergetelheid - of is het nonchalance - inherent aan de Nerostrip. Sleen wil gewoon zijn goesting doen in zijn universum. Hij is daarin altijd wat de karikaturist gebleven; hij zoekt geen technische perfectie, wel een vertekening van de werkelijkheid. Nero is geen klinisch getekende strip, wel een auteursstrip waarin de menselijke soort onder de loep genomen wordt. Uit bepaalde hoek kreeg Nero in de loop der jaren wel eens kritiek. Voor aanhangers van de (Franstalige) Belgische school bijvoorbeeld was Sleens non-conformisme en diens vrije tekenstijl niet altijd acceptabel. Naar verluidt noemde Greg Nero ooit "vulgair".

Er is inderdaad geen vergelijking mogelijk met de Klare Lijn of zelfs niet met de open, meer warrige stijl van Franquin, die beiden lange tijd in het Belgische striptekenen de richting bepaald hebben. Maar achteraf blijkt dat Marc Sleen zijn tijd een heel stuk vooruit was. Vanaf de jaren zeventig hebben andere tekenaars bevestigd dat het tekenen van een strip niet noodzakelijk volgens bepaalde conventies en modelsheets moet verlopen. Niet toevallig verwijzen Urbanus, Kamagurka en Herr Seele naar Nero als hun inspiratiebron.

Van Zwam, de onkreukbare

Onvermijdelijk misschien, maar de ongebonden stijl van Sleen heeft in de loop der jaren voor wat verwarring gezorgd. Een aantal misverstanden zijn een eigen leven gaan leiden en werden geciteerd in krantenartikels of zelfs opgenomen in dikke boeken over Nero en Marc Sleen. Zo wordt wel eens beweerd dat Van Zwam alleen in de eerste twee verhalen de titelrol speelde, waarna Nero hem naar de achtergrond verdrong. Dat klopt niet helemaal. Eigenlijk was het een geleidelijk proces, dat over enkele jaren liep. De reeks ging wel degelijk van start op 2 oktober 1947 in dagblad *De nieuwe Gids* als *De avonturen van*

Van Zwam. De inspiratie voor die figuur, of althans toch voor de naam, kwam van Gaston Durnez, toenmalig collega van Marc Sleen bij de krant, die het zich aldus herinnert: *"Toen Marc me op een bepaald ogenblik vroeg eens een verhaal te schrijven waar hij al tekenend wat van kon maken, heb ik onmiddellijk iets bedacht met als belangrijkste personage een zekere Van Zwam. Marc was enthousiast, begon onmiddellijk te tekenen en kwam met iets geheel anders dan wat ik had bedoeld voor de dag. Zo begon het".* Marc Sleen werkt het basisidee uit met zijn typische aanpak. Het wordt een strijd tussen Goed en Kwaad, detective Van Zwam bindt de strijd aan met het Gele Gevaar, verpersoonlijkt door Matsuoka. Onschuldige burgers krijgen het Matsuokabier te drinken, waarna ze zich vereenzelvigen met een historische figuur. Ze zijn dus rijp voor het zothuis.

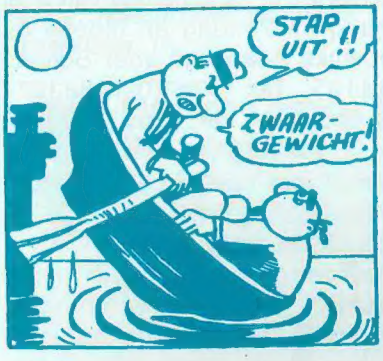

In het begin loopt Nero vooral in de weg, terwijl Van Zwam denkt

Eén van de slachtoffers van Matsuoka is een zekere Schoonbaard, die zich keizer Nero waant.

Nero is een domme vent

Nero start zijn loopbaan als een vrij domme corpulente figuur, net goed genoeg om als *aangever* te fungeren in de verhalen van detectief Van Zwam. Negen verhalen lang beleeft Van Zwam geïnspireerde avonturen, bijgestaan door zijn medewerkers Nero en Jef Pedal. Nero is aanvankelijk zeker niet de slimste, hij speelt de rol van dommekracht. Van Zwam is de held, een onkreukbare, pientere detective. Hij is de denker en lost uiteindelijk alle raadsels op in *Het geheim van Matsuoka, Het B-Gevaar* en *Het Zeespook*. Wat we later de Matsuoka-trilogie zijn gaan noemen, zijn drie verhalen met Van Zwam als centrale figuur, van het eerste tot het laatste plaatje. Hierna volgen 3 verhalen die draaien rond het trio Van Zwam, Nero en Jef Pedal. In verhaal vier, *Het rattenkasteel*, dat van start gaat als "De nieuwe avonturen van detectief Van Zwam", krijgt Nero al een wat grotere rol, maar karakterieel is hij nog steeds dezelfde.

VOORUIT, DOE DIE TABBAARD UIT ONNOZELAAR EN VERTEL ONS LIEVER ALLES WAT GE WEET OVER ISABELLE EN VAN ZWAM. EN GE KUNT UW 30 MILLIOEN NOG TERUG KRYGEN, ALS WE PIENHASSO WEER VINDEN!

In het volgende verhaal, *De erfenis van Nero,* ("van morgen af, het vijfde avontuur van Van Zwam"), duikt Nero plots op in de titel. Van Zwam krijgt voor het eerst een minder prominente rol; hij wordt secretaris en manager van Nero. In *De blauwe toekan* tenslotte speelt Nero voor het laatst een echt onnozele hansworst. Hij laat zich hypnotiseren en manipuleren, keert zich tegen zijn vrienden en begaat de ene dwaasheid na de andere. Van Zwam redt in dit verhaal nog "de meubelen" maar het valt op dat Nero steeds meer aandacht naar zich toetrekt. Dat is niet te wijten aan zijn klassieke trekken, zijn atletische gestalte, of aan zijn intelligentie, wel aan zijn talent om in de meest onmogelijke situaties te verzeilen. Nero is een gewone man. Marc Sleen zag in dat een anti-held een dankbaarder onderwerp is dan een onkreukbare detective : *"Onmiddelijk nadat ik Nero getekend had, een inval, voelde ik dat het een figuur was die me volkomen lag. Hij kwam als heel sympathiek op me over, hij was een man die gewoon wou handelen maar toch altijd alles verkeerd deed, een jan-met-de-pet die clown werd. Kortom, ik begreep dat hij grote mogelijkheden meebracht voor het creëren van grapjes en koldereske toestanden".* Nero gaat zich goed voelen in de rol van held en begint stilaan te evolueren.

De kleren maken de man

In verhaal 7, *De juwelen van Gaga-Pan* is het zover : de machtswissel speelt zich af voór de ogen van de lezer. In de aankondiging van het verhaal staat Van Zwam weliswaar nog op de eerste plaats, maar zijn rol zal bescheiden zijn. De "begenadigd detectief" verdwijnt in strook 18, na een auto-ongeval, om pas weer op te duiken in strook 129. Ondertussen heeft Nero de strip overgenomen. Nero vecht met schurken, ontsnapt uit de gevangenis, maakt de ene koprol na de andere en slaat van zich af. Het burgermannetje wordt een actieheld. Een ware metamorfose! Nero verandert nu ook visueel : hij wordt aanzienlijk slanker. In *De man met het gouden hoofd*, een overgangsverhaal, wordt die evolutie nog doorgezet. Met de 10 miljoen die Nero kreeg van Gaga-Pan, kan hij zich ook wat beter gaan kleden. Het sjofele kostuum verdwijnt en voortaan zien we Nero stijlvol gekleed in rok, mét hoge hoed, of "chapeau buus". Die eerste hoge hoed verliest hij prompt in een luguber kasteel. Gelukkig, want daardoor komt hij in de verleiding om - in verhaal 9 - *De hoed van Geeraard de duivel* in te pikken. Dit avontuur met de hoed, dat tot de verbeelding van de lezers spreekt, vormt in feite de start van een successtory.

(vervolg in magazine 104)

KOM, LAAT ONS IN DE AUTOSKOOTER GAAN ZITTEN!
KOMT ZIEN!
KOMT ZIEN! EEN OLIFANT DIE AAN EEN ROTS BOVEN EEN AFGROND HANGT, ZICH VASTHOUWEND AAN EEN MADELIEFJE ..! KOM BINNEN, KOM BINNEN, HET SPEKTAKEL GAAT BEGINNEN!

Vergelijk zelf : Nero in verhaal 6, De blauwe toekan, en in verhaal 7, De juwelen van Gaga-Pan. De onnozele dikkerd ontpopt zich plots tot een patser en heeft een drastische vermageringskuur ondergaan.

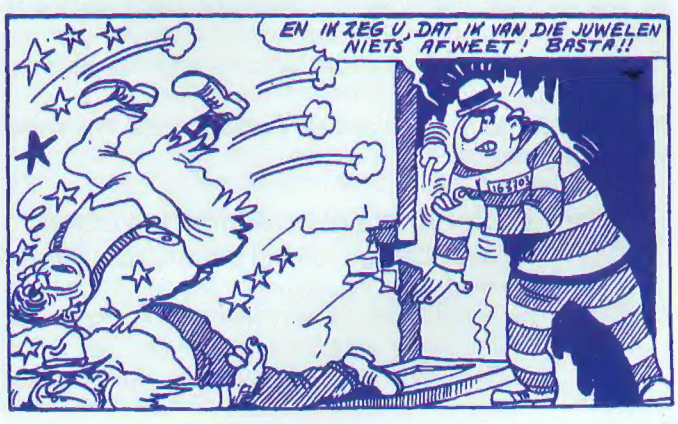

De Stripgidsdagen in Turnhout

Het is weer tijd voor de Stripgidsdagen, hét tweejaarlijks evenement dat elke stripliefhebber in Vlaanderen en ver daarbuiten kan bekoren. Wat staat er dit jaar op het programma?

Tentoonstellingen

Alle tentoonstellingen liggen op wandelafstand van elkaar. Tijdens De Stripgidsdagen zijn ze gratis te bezoeken, van 10 tot 17 u.

EroStrip – Erotiek in het Stripverhaal

EroStrip werpt een blik op de geschiedenis van de erotiek in het beeldverhaal. De tentoonstelling laat zien hoe erotiek in het beeldverhaal binnensloop en welke genres er zijn: van erotiserende naar erotische tot pornografische strips. De expositie illustreert de inhoud en de tekentechniek van ero-strips aan de hand van (originele) tekeningen en fragmenten uit albums.
Belangrijke tekenaars komen aan bod: Guido Crepax, Milo Manara, Georges Pichard, Jan Bosschaert, Robert Crumb. Ook Lian Ong, één van de zeldzame vrouwelijke tekenaars in het genre. De expositie volgt het motto van een goede erotische strip: verhullend onthullen en onthullend verhullen.
Plaats: de Warande, Warandestraat 42.

Dick Matena, laureaat Bronzen Adhemar 2003

De tentoonstelling laat de ontstaansgeschiedenis zien van het beeldverhaal naar de roman van Reve, de eerste decoupages, de potloodschetsen, de originele platen en de voorpublicatie. De sfeer van de late jaren '40 krijgt u er bovenop.
Plaats: de Warande, Warandestraat 42.

Mucho diNero:Tekenaars huldigen Marc Sleen

Op 30 december 2002 werd Marc Sleen 80 jaar, de dag daarna was de laatste voor Nero. Meer dan zestig tekenaars uit Vlaanderen, Wallonië en Nederland maakten voor Sleen een unieke huldetekening met of zonder de figuren van Sleen. Enkele namen: Jef Nys, Hec Leemans, Wim Swerts, Herr Seele, Jan Bosschaert, Martin Lodewijk, Raoul Cauvin, Marc Hardy en Erik Meynen. Het idee om Sleen op deze manier te huldigen kwam van de Bronzen Adhemar Stichting en de Stripgilde.Turnhout laat voor het eerst de originele huldetekeningen zien.
Plaats: Openbare Bibliotheek Turnhout, de Warande, Warandestraat 42.

Kattenkrabbelsenkinderkunstjes

De poes Garfield van Jim Davis bestaat 25 jaar. Garfield, een Chaplin onder de poezen, de kater na het glas teveel, een vriendelijke rakker, een ondeugende maat, ééntje van een ras apart, ééntje uit de duizend, een bron van inspiratie of constipatie, een kat met vele kantjes en blinde hoekjes.In de jeugdateliers van de Turnhoutse Academie voor Schone Kunsten en filialen van Beerse en Oud-Turnhout pakken de kinderen Garfield creatief aan.
Plaats: SASK-Galerij, Stedelijke Academie voor Schone Kunsten, Gemeentestraat 5.
Open: van 13 december tot 24 januari 2004. Open op maandag, dinsdag en donderdag van 18 tot 21 u., op woensdag van 13 tot 17 u. en van 18 tot 21 u., op zaterdag van 9 tot 12 u. Gesloten: op vrijdag en zondag en tijdens de Kerstvakantie. Info: Stedelijke Academie voor Schone Kunsten, 0032(0)14414185, fax 0032(0)14883977 www.kunstacademie-turnhout.be en ida.janssens @turnhout.be

Dick Matena
(uit : Rooie oortjes)

Vrijheid – Cartoons

Vrijheid is geen vanzelfsprekendheid. Het is een voorrecht. Vrijheid was het thema van de jongste Euro-kartoenale, die al sinds 1978 om de twee jaar wordt georganiseerd in het Oost-Vlaamse Kruishoutem. Het Willemsfonds Turnhout toont in het stadhuis de beste cartoons van de 2500 inzendingen van 517 cartoonisten uit 63 landen. Catalogus beschikbaar.
Plaats: Stadhuis, Grote Markt 1.

Suske en Wiske en de Geschiedenis

Vandersteen en zijn opvolgers plaatsen de Suske en Wiske-verhalen geregeld in een historische context. De tentoonstelling geeft o.m. een overzicht van Suske en Wiske van de prehistorie tot nu. De expositie belicht de manieren om zich naar het verleden te verplaatsen en de voorouders van Suske en Wiske. De makers van Suske en Wiske verwijzen ook voort-durend naar de hedendaagse tijd, van de koningskwestie tot de zaak Dutroux. Vandersteen is dus ook een bron om het heden te verkennen.
Plaats: Taxandriamuseum, Begijnenstraat 28, Tram 41 (Turnhoutse Route Archief en Musea).

Insecten in de schijnwerpers

In deze tentoonstelling krioelt het van de insecten en andere kleine kriebeldiertjes. Op een interactieve manier ontdekt de bezoeker de levens-

wijze van de insecten, de gespecialiseerde aan-passingen qua bouw. We maken kennis met de relaties tussen insecten onderling en andere dieren en planten. De tentoonstelling is opgefrist met leuke stripsequenties waarin insecten actie ondernemen. De getekende insecten uit de strips worden vergeleken met hun echte insectenbroers en -zussen. Allerlei boeiende weetjes uit het insectenleven komen aan bod: "Welk insect vliegt het snelst? Welk insect is het grootst en welk het kleinst? ...". Een hoek voor de kleuters rond kriebeldiertjes, microscopen voor het bestuderen van de kleine insecten, een geurspel en nog veel meer interactieve elementen zorgen voor een interessante tentoonstelling voor jong en oud.
Plaats: Natuurpunt Educatie, (vroeger De Wielewaal), Graatakker 11.

Flemish Comics Today – La Nouvelle BD Flamande

Een primeur voor Turnhout. De Werkgroep Strips van Het Vlaams Fonds voor de Letteren presenteerde begin 2003 voor de buitenlandse markt een boekje in het Frans en in het Engels met daarin de nieuwe lichting Vlaamse tekenaars. Het boekje heeft ook geleid tot een tentoonstelling en die expositie reist nu Vlaanderen, West-Europa en de wereld rond. De reis start in Turnhout. De namen: Jan Bosschaert, BRT, Luc Cromheecke, Johan De Moor, Pieter De Poortere, Guido Devadder, Steven Dupré, Herr Seele, IKKE, Ilah, Axel Jacobs, Jeroen Janssen, Eric Joris, Marvano, NIX, Philip Paquet, Olivier Schrauwen, Stijn Gisquière, Gerolf Van de Perre, Luc Vandewalle, Virginie.
Plaats: Nationaal Museum van de Speelkaart, Druivenstraat 18.

Bitterkomix

Brett Murray is beeldend kunstenaar. Een aantal jaren geleden is hij een serie "light's" gaan maken onder de naam Big Boy. Zijn kinky lampen zijn te zien in trendy cafés en in restaurants, bij kunst-verzamelaars en in drie grote Zuid-Afrikaanse musea. Zijn "boogy light's" zijn ontstaan vanuit de samenwerking met graficus en striptekenaar Conrad Botes. Die maakt het stripmagazine Bitterkomix.
Plaats: Café 't Galerijke, Otterstraat 103.

Op stap met stripfiguren

Een wandeling door stripstad Turnhout.
Professor Adhemar uit Nero van Marc Sleen is de Engelbewaarder van de Bronzen Adhemar Stichting vzw en hij is ook de Stripheilige van de stad Turnhout. Maar de papierstad Turnhout heeft meer stripgeschiedenis dan dat.
Drukker Pieter Corbeels krijgt het bezoek van Pé en Zita uit de strip Bakelandt. Corbeels moet de stad ontvluchten maar Filip Brepols neemt de fakkel over en Brepols wordt een bekend drukker van ... Mannekensbladen.
Turnhout is het Wereldcentrum van de Speelkaart en daarom trekken Suske en Wiske ten strijde tegen de rebellerende speelkaarten. Er is in Turnhout ook naar olie geboord, vraag het maar aan Lambik. Suske en Wiske komen trouwens nog eens naar de geboortestad van Paul Geerts. Met de hulp van Klein Peerken en Treestantje kunnen ze De Vonkende Vuurman van zijn kwaal genezen.
Nero bezoekt Turnhout, hij krijgt het zo op zijn heupen dat hij een Zwartvoeter een kopje kleiner maakt.
Ook Hergé heeft iets met Turnhout, tijdens zijn legerdienst werkte hij aan het album De Zwarte Rotsen.
En ken je de Patriotten in de Slag van Turnhout?
Wandel mee door de stad en kijk en luister naar die merkwaardige stripverhalen van de Turnhoutse Stadsgidsen. Misschien loopt u ook wel Dick Matena tegen het lijf. De Bronzen Adhemar Laureaat 2003 fietst al 20 jaar door de Kempen!

Stripstadswandelingen: zondagen 7 en 14 december.
Vertrekplaats: 14 u. aan Toerisme Turnhout, 't Steentje, Grote Markt 44, kosten: volwassenen 1,50 • en voor kinderen –14 is het 1,00 • Info: Toerisme Turnhout 0032(0)14443339 of turnhoutsestadsgidsen@pandora.be of users.pandora.be/turnhoutsestadsgidsen

Tekenaars signeren

Bronzen Adhemar Laureaat 2003 Dick Matena, Pierre Bailly, Jean-Claude Servais, Benoît Roels, Jan Bosschaert, Tom Bouden, Luc Cromheecke, Steven Dupré, Ferry, Ilah, Jeroen Janssen, Jean-Pol, Kim, Hec Leemans, Marec, Marvano, Erik Meynen, Steve Michiels, Jan Op de Beeck, Bart Schoofs, Dirk Stallaert, Studio Max, Zaza, Martin Lodewijk, Robert Vanderkroft, Peter Van Straaten, en natuurlijk Gouden Adhemar Marc Sleen. Voor de allerlaatste toezeggingen en wijzigingen, raadpleeg www.stripgidsdagen.be

W817!

Er is een speciale signeersessie op zondag 14 december tussen 14 en 16 u. met acteurs en de tekenaars Hec Leemans, Wim Swerts en Luc Vanas.

De Post

De Belgische Post pakt in de hal van de Warande uit met een tijdelijk postkantoor. Er zijn speciale afstempelingen met werk van Bronzen Adhemar Laureaat Matena en Adhemar.
Studio Max signeert!

Brabant Strip Ledendagen

Brabant Strip vzw, met zijn meer dan 1.000 leden de grootste vereniging van stripliefhebbers in België, houdt elk jaar verschillende ledendagen., in West-Vlaanderen, in Brabant en in De Kempen Dit jaar worden de ledendagen opnieuw in Turnhout gehouden .
Stripliefhebbers ontmoeten elkaar, praten wat bij en ze kunnen ook ruilmateriaal uitstallen. Er zijn geen tafels te huur: leden krijgen een gratis tafel en de ruimte wordt eerlijk verdeeld. Deze formule zorgt voor een boeiend aanbod strip-curiositeiten. Ook niet-leden zijn welkom om kennis te maken en in de ruilbakken te snuffelen...

Plaats: Tuinzaal in de Warande.
Open: zaterdag 13 en zondag 14 december van 10 tot 17 u. Info: www.brabantstrip.be

Henk Kuijpers : "Franquin was mijn grote held"

In de provincie Drenthe ligt het dorpje Benneveld. Waarschijnlijk hadden we van het bestaan van dit kleine dorp nooit gehoord als hier niet striptekenaar Henk Kuijpers woonde, sinds kort ook uitgever. Henk Kuijpers, geboren op 10 december 1946, is sinds 1973 striptekenaar en de geestelijke vader van stripheldin Franka waarvan inmiddels 17 albums zijn verschenen.

Op een regenachtige dag in oktober bezochten we Henk in zijn mooie, gezellige boerderij. In zijn tot werkkamer verbouwde garage liggen de eerste platen van het nieuwe Franka verhaal. Als je deze platen op ware grootte ziet, volledig met potlood geschetst en klaar om geïnkt en daarna gekleurd te worden, besef je pas echt hoe mooi en gedetailleerd Henk tekent. De talloze proefschetsjes, soms zelfs niet veel groter dan een postzegel, die de definitieve tekening voorafgaan, duiden op een niet aflatend streven naar perfectionisme.

Een interview met Henk, over zijn strip en de toekomst, van onze reporters ter plaatse,

Joop Schreurs
en
Léon den Hartog

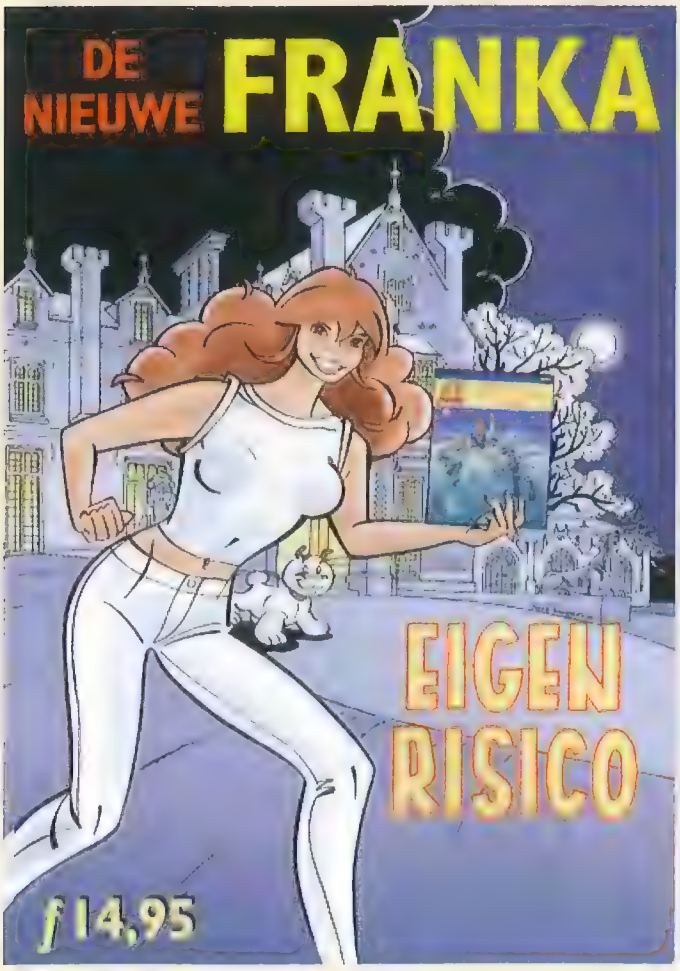

Henk Kuijpers is geen debutant meer...

Nee, ik ben laatste paar jaren fulltime tekenaar van Franka. Daarnaast geef ik mijn werk ook zelf uit sinds een jaar of twee. Dat is een combinatie die mij uitstekend bevalt. Ik ben duidelijk iemand die dat graag in zijn eentje doet. Ik maakte het altijd al alleen, ik was de decorbouwer, de regisseur, de scriptschrijver en de tekenaar van de strip en nu ben ik dus ook nog de baas over de rest.

Je bent dus zoals iedereen klein begonnen?

Ja, ik tekende eigenlijk al veel langer strips, als amateur en voor de lol. In één van de eerste hardcover boeken van Franka heb ik ook wel wat tekenwerk van vroeger afgedrukt. In 1973 ben ik begonnen met het Misdaad-museum, dus niet met Franka. In dit verhaal speelde Franka mee als één van de vijf mensen die bij het Misdaadmuseum betrokken waren, maar met ingang van het tweede boek is Franka de hoofdpersoon geworden. Ze speelde in het eerste verhaal maar op 14 pagina's mee, maar op de één of andere manier viel zij het meeste op. Een tweede reden waarom de strip "Franka" ging heten was dat Pep toen overging in Eppo en er het idee was dat de verhalen wat strakker gemaakt moesten worden omdat je een wat jonger publiek ging krijgen. Martin Lodewijk bemoeide zich als art director toen nog met de opzet van de verhalen. Ik begon Franka in het tweede boek meteen al op de eerste pagina van een achtergrond te voorzien. Ze had opeens een kamer in een huis in Amsterdam, wat weer vrij dicht lag bij mijn eigen situatie want ik was toen student.

Hoe kwam je bij de Pep terecht?

Frans Buizing heeft mij aangenomen. Er was net een groot gedonder geweest. De oude legendarische Pep, opgebouwd door Hetty Hagebeuk, was onder curatele gesteld door VNU. Toen is Frans Buizing, die hoofdredacteur was bij de Libelle, aangesteld. Je kon als hoofdredacteur heen en weer geschoven worden in die tijd. Hij was dus interim hoofd-

redacteur toen de Pep in zijn nadagen was en de Eppo in oprichting. Kort daarna is hij weer doorgeschoven naar het blad *Grasduinen*. Hij was toen dus even de hoofdredacteur die mij heeft aangenomen.

Moest een strip toen aan bepaalde eisen voldoen?
Dat weet ik niet, het was in 5 minuten gebeurd. Ze keken naar mijn verhaal en zeiden zoiets van: *"Goh, er gebeurt af en toe ook nog wel eens iets goeds, laten we maar beginnen"*. En zo terloops als ik het nu zeg is het begonnen. Ik vroeg toen ook inderdaad of de strip verder nog aan bepaalde eisen moest voldoen. De reactie was van: *"Als je Lambik ziet dan heeft die altijd een zwarte broek aan, er mag in jouw strip ook wel iets meer zwart zitten"*. Dat is de enige tip die ik ooit gehad heb. Ik heb me er eigenlijk nooit iets van aangetrokken want het duurt nog jaren voor er redelijk veel zwart in de strip zit.

www.franka.nl

En dan ga je een stijl maken, creëren.
Dat had ik eigenlijk al gedaan, ik had daarvoor al een jaar als student aan de keukentafel aan een debuutverhaal zitten werken. Dat is verder niet in een album echt gebruikt. Het is overgegaan in mijn eerste Franka verhaal. In deze Franka stijl heb ik eigenlijk altijd al getekend, ik leun een beetje op die Belgische Robbedoes-stijl. Franquin was mijn grote held als tekenaar, maar je tekende zelf niet precies in die stijl, maar in zo'n algemene Belgische stijl.

Heb je verder nog contact gehad met je helden, met de tekenaars uit die tijd?
Nee, alleen dus met Martin Lodewijk. Hij zei wel dat bij een detective het altijd de butler was die de misdaad had gedaan, dus was ik toen zo netjes om het tweede verhaal, *Het Meesterwerk*, zo te schrijven dat de butler het ook inderdaad had gedaan. Maar verder gingen de contacten eigenlijk niet.

Schets

Het Meesterwerk is voor de Franse uitgave gedeeltelijk hertekend.
Toen ik in 1980 een jaar of zeven bezig was, ging de strip naar uitgeverij Dupuis. De eerste vijf of zes boeken ontwikkelden zich heel snel. Dan ga je de eerste twee boeken al gauw als jeugdwerk beschouwen, terwijl ik dus maar zeven jaar ouder was dan toen ik begon! Robbedoes liet alles overkleuren door studio Leonardo. Ik maakte toen van deze gelegenheid gebruik om ook iets aan de tekeningen te wijzigen. Normaal gesproken lag iets toen voor eeuwig vast als je het ingekleurd had. Dus toen heb ik, want die mogelijkheid was er dus, heel voorzichtig een paar gezichtjes van Franka wat gemoderniseerd en dat was het eigenlijk.

Voor de Robbedoes vond ik wel dat het einde van het eerste boek wat te snel uit de lucht kwam vallen. Ik heb toen het einde verlengd van 45 naar 46 pagina's. Dat hebben meer tekenaars : op pagina 40 treedt tijd- of ruimtegebrek op. De rol van Franka aan het einde is hierdoor duidelijk uitgebreid.

Heeft dat ook te maken met de deadline?
Aan de ene kant wel, bij een deadline is het zo dat je bent overgeleverd aan het eerste idee. Dat idee is meestal wel aardig maar het kan beter. Het is een ongekende luxe nu om verhalen te maken zonder deadline. Ik heb nu veel tijd om documentatie te verzamelen en over het verhaal na te denken. Ik ben nu voor het eerst bezig met een verhaal dat ik niet in chronologische volgorde maak maar wat ik per scene "opneem". Ik heb nu pagina één tot en met zes klaar, en pagina x tot en met pagina vijftien of zestien. Die laatst genoemde pagina's spelen zich af in een bepaald huis in het Gooi. Omdat dit een aparte scène is, hoefde ik dus niet na pagina zes aan pagina zeven te beginnen. Ik heb het verhaal natuurlijk wel strak in mijn hoofd.

(vervolg in magazine 93)

In het eerste verhaal was Franka nog een soort hulpje van de commissaris, maar dat veranderde snel.
Voor de vertaalde uitgave werden verschillende kopjes van Franka hertekend, al was het slechts om een subtiel detail, zoals hier de vlottere haarsnit.

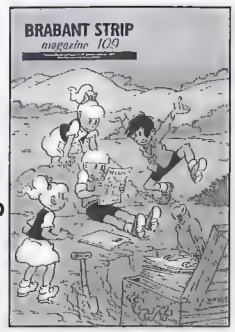

Bij magazine 109 zat dit jaar het gratis vakantiealbum, met gags van Jommeke die niet eerder in album verschenen ▸

Wie denkt dat het creêren van Jommeke een simpele zaak is, vergist zich deerlijk. Tijdens ons bezoek aan Jef Nys leerden we hoe Vlaanderens populairste strip vandaag gemaakt wordt. De rol van Jef Nys is niet te onderschatten. Nog steeds bekijkt en corrigeert hij kritisch elk scenario en iedere tekening die in zijn naam gepubliceerd wordt. Het moet goed zijn! De 76-jarige tekenaar is een hartelijke, goedlachse verteller, maar we twijfelen er niet aan dat hij als een strenge huisvader de teugels strak in handen houdt. Met bewonderenswaardig resultaat!

- Patrick Vranken & Joppe Broeckhoven -

Het is opvallend dat Jommeke het als product nog steeds even goed blijft doen, na bijna vijftig jaar. Verschillende generaties kinderen ontdekken de strip steeds opnieuw.
Ja, terwijl er nooit veel promotie gemaakt is. Vroeger bestond de promotie uit drie rondreizende Jommeke-poppenkasten in het land, nu nog één trouwens. Maar dat was het dan ook, geen merchandising, niets.

De laatste tijd zijn er vaker promotieacties rond Jommeke. Momenteel krijg je bij aankoop van een album een kartonnen silhouet gratis.
Ja, ik weet niet waarom ze dat doen. Dat zou meerverkoop moeten opleveren. Ik twijfel daar aan, maar goed, daarvoor zijn er managers, dat zijn de nieuwe tovenaars. Vroeger werd er geen reclame gemaakt en liep de strip ook.

Jommeke was wel de eerste stripheld waarond een echte film gemaakt werd, *De schat van de zeerover*. Ik heb die nog in de jaren zestig gezien in de dorpsbioscoop, een belevenis!
Ik heb die film gedraaid in 1967. Ik had een camera op een statief, dat was alles, en ik filmde maar. Dat verliep in stukken en brokken, er werd tussendoor gefilmd als er tijd was, 's zondags en zo. Het heeft een half jaar geduurd voor de film af was. Ik ben begonnen in de Paasvakantie 1967, toen was mijn zoon tien jaar, die had net de geschikte grootte om de hoofdrol te spelen. De laatste opnamen hebben we genomen eind augustus. Tot de laatste dag hebben we heel dat jaar goed weer gehad. In dat half jaar was mijn zoon al 5 centimeter gegroeid *(lacht)*. Het verhaal is dan later als Jommekesalbum 37 verschenen.

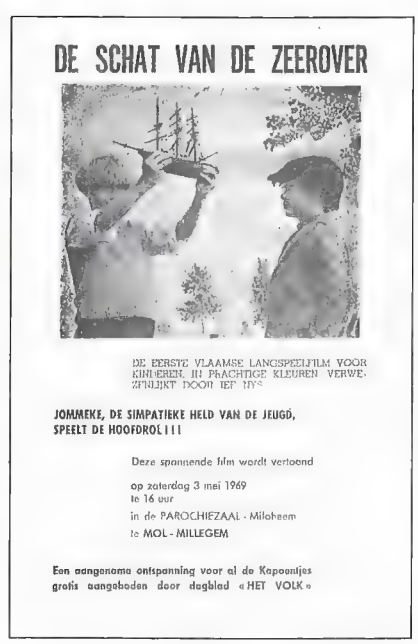
DE SCHAT VAN DE ZEEROVER

DE EERSTE VLAAMSE LANGSPEELFILM VOOR KINDEREN, IN PRACHTIGE KLEUREN VERWEZENLIJKT DOOR JEF NYS

JOMMEKE, DE SIMPATIEKE HELD VAN DE JEUGD, SPEELT DE HOOFDROL ! ! !

Deze spannende film wordt vertoond
op zaterdag 3 mei 1969
te 16 uur
in de PAROCHIEZAAL - Milaheem
te MOL - MILLEGEM

Een aangename ontspanning voor al de Kapoentjes gratis aangeboden door dagblad «HET VOLK»

Je hebt die film zelf gedraaid, een striptekenaar als regisseur?
Een stripverhaal maken kan je best vergelijken met het scriptbook van een film. Het storyboard wordt ook vaak uitgeschetst, met close ups en zo. Ik kreeg het opeens in mijn hoofd om een film te maken, ter promotie van de strip, want de verkoop stagneerde een beetje. Toen Sleen overstapte naar De Standaard, verkocht hij al een half miloen strips per jaar, nieuwe albums en herdrukken, van de verschillende reeksen samen. Van Jommeke werden per jaar zo'n 360.000 exemplaren verkocht. Ik vond dat wat stimulans nodig was, een film bijvoorbeeld. Was het zondag goed weer, dan schreef ik vlug nog een stuk scenario en we trokken er op uit *(lacht)*. Het scenario werd werkelijk aan elkaar gebreid en is helemaal anders geeindigd dan ik ooit voorzien had. De film werd gedurende drie jaar zo'n 300 keer vertoond in jeugdlokalen, vakantiecentra, filmzaaltjes en scholen. Er moeten toen zowat 30.000 kinderen de film gezien hebben... en goed bevonden.

Heeft het wat opgeleverd?
Ik weet niet of het geholpen heeft, maar twee jaar later was de oplage verdubbeld. Sindsdien is die altijd blijven stijgen. Tegenwoordig verkoopt Jommeke gemiddeld 1.200.000 exemplaren per jaar, nieuwe albums en herdrukken samen.

◂ *Reclamefoldertje voor de film*

Alleen in het Nederlands dan nog. Er zijn nochtans pogingen geweest, via Samedi Jeunesse in de jaren zestig, om Jommeke ook in het Frans uit te brengen?
Ja, en in de jaren zeventig heeft uitgeverij Het Volk de strip ook in Frankrijk en Duitsland op de markt gebracht. Dat leverde een financiële put op van 14 miljoen en toen zijn ze er mee gestopt.

Nochtans beleeft Jommeke avonturen over heel de wereld. Dat moet voor franstalige kinderen toch evengoed herkenbaar zijn?
In Noord-Frankrijk, in de streek van Lille, hadden ze Jommeke gratis in twee kranten laten voorpubliceren. De vertaling vond ik niet zo goed, maar kom. Na twee jaar dagelijks Jommeke gepromoot te hebben, begon de verkoop daar wel wat te lopen. Maar in het algemeen drukten ze tien titels voor Frankrijk, Nederland en Duitsland, en die gingen ze dan in de boekhandel leggen. Dat werkt zo niet natuurlijk, voorpublicatie is essentieel. Ik heb dat toen gezegd, maar dan keken ze bij Het Volk zo van *"wat kent gij van zaken doen".*

Zit er een kans in dat het met Dupuis anders verloopt?
Dupuis is toch één van de groten, zeker in de franstalige wereld. Ik heb vorig jaar gevraagd aan de directeur-generaal of ze het niet zagen zitten om de strip in Frankrijk uit te brengen. Voorlopig niet, want vorig jaar is een slecht jaar geweest voor de strip in het algemeen. Boven alle verwachtingen is Jommeke nog net boven het miljoen gebleven. Niet veel, een miljoen en zevenduizend, maar toch net boven het magisch getal. Dit jaar gaat het weer beter. Er zijn nu 220 albums en dit jaar verschijnen zestig albums in herdruk. Wat de kranten betreft, zijn de rollen omgedraaid. Er wordt nu gekozen voor strips die heel hoge verkoopcijfers halen. De krant promoot dus niet langer de verkoop van het stripalbum, nee, de strip moet de verkoopcijfers van de krant helpen opkrikken.

JOMMEKE EN FLIP WENSEN AAN AL HUN BESTE VRIENDJES EN VRIENDINNETJES EEN HEERLIJK VERLOF MET VEEL VREUGDE EN VERMAAK, VEEL ZON EN WEINIG MUGGEBETEN !

▲ *uit 't Kapoentje, bijlage bij Het Volk, 1959*

Een cruciaal moment was de overstap van Jommeke van Het Parochieblad naar dagblad Het Volk, in 1959.
Sinds 1956 werkte ik als illustrator voor uitgeverij Halewijn, de drukkerij van Het Parochieblad, nu het weekblad Kerk en Leven *(zie BSM 45 –red).* De stichter en toenmalige eerste directeur was echt geen gemakkelijke. Hij had echter ook zijn goede kanten, nieuwe ideeën, zelfs dwars tegen de Kerk in, die nu ondertussen wel gerealiseerd zijn, maar in die tijd mocht dat niet, hé. Maar goed, onze meningen botsten wat te erg en ik vloog buiten. Ik vond dat niet erg, want bij Het Volk waren ze erg geïnteresseerd in Jommeke en ik begon met *De jacht op een voetbal.* Dat liep een paar weken in de krant en toen kwam de pater-directeur van Halewijn op de proppen*: "Jommeke is mijn eigendom, Het Volk mag dit niet publiceren".*

Dezelfde discussie als later met Sleen tussen Het Volk en De Standaard!
Ja, maar er was geen enkele overeenkomst, geen contract met Het Parochieblad over Jommeke. Hij kon dus niets bewijzen. Maar bij Het Volk waren ze toch verveeld, een proces en dan nog met Het Parochieblad! In die tijd werd alles geregeld via de politiek. *"Kent ge geen politieker?",* vroegen ze. Een politieker, zoals bijvoorbeeld minister Segers, dat was toen de grote baas van Het Volk en van het ACW, hé. Ik zeg : *"nee ik ken niemand".* Ze dachten, die geraakt daar toch niet bij. Allee, ik schreef een briefke naar Segers, zo opgesteld dat ik dacht : *"die moet daar op antwoorden".* Inderdaad, hij nodigde me uit bij hem thuis, die woonde toen op de Rubenslei in Antwerpen. *"Goed",* zegt Segers, *"ik zal eens met de directeur babbelen".* Bij Het Volk zaten ze nog altijd met angst, wat moeten we nu gaan doen? Ik was net op het bureau bij de directeur-generaal en zijn adjunct en op hetzelfde moment telefoneert mijnheer de minister Segers en ik hoor de directeur-generaal zeggen : *"Ja, mijnheer Nys zit hier, mijnheer de minister, ja...".* Ik zag die twee naar elkaar kijken, zo van : hoe? Hoe is dat mogelijk? Hoe is *die onnozelaar bij de minister geraakt?*
(algemene hilariteit)

Jommeke is sterk geëvolueerd tussen 1955 en 1965. In de eerste 149 gags is hij toch geen braaf ventje.
Jommeke is gestart in 1955 in het Parochieblad, op vraag van de Dominicanen. Het blad had toen toch al een oplage van een half miljoen, later nog gestegen naar 750.000. Het is wat vreemd, de kerken lopen leeg, maar Het Parochieblad blijft het tot de dag van vandaag toch doen. Zo raakte Jommeke al snel bekend in heel Vlaanderen. Een aantal karaktertrekken van het eerste Jommeke zijn nadien verdeeld over verschillende figuren. Jommeke zelf is geen deugniet meer, in de verhalen moet zijn karakter contrasteren met dat van Anatool, de slechte. Filiberke heeft Jommekes rol voor een stuk overgenomen, hij is geen onnozel manneke, maar hangt nog graag het kind uit. Filip de papegaai doet nu de uitspraken die Jommeke zelf niet mag doen.

Inhoudelijk leken de eerste Jommekeverhalen wel gedurfder dan vandaag. Zijn er bewust aanpassingen gebeurd?
Toen ik met Jommeke startte, had ik nooit verwacht dat de reeks het bijna 50 jaar zou volhouden. In 1959 werd zo'n stripje niet zo nauwgezet ontleed als vandaag. De beperkingen zijn ondertussen aangegeven : geen geweld, sex of holebi's, alles wat tegenwoordig "in" is *(lacht).* Racisme is een gevoelig punt, met godsdienst moet je ook voorzichtig zijn. Kortom, de strip moet zo neutraal mogelijk zijn vandaag, ook niet meer Katholiek. Vroeger had Jommeke naast zijn bed een wijwatervatje en er hing zeker wel een kruisbeeld in huis. Dat laten we nu allemaal weg.

Is het niet vreemd dat we vijftig jaar verder zijn in de tijd en dat veel zaken vandaag niet meer kunnen in een gewone kinderstrip?
Tja, een voorbeeld : als je een neger met dikke lippen en kroeshaar tekent, ben je een racist. In de loop van 1989 belde een redacteur van VETO, het Leuvense studentenweekblad. Die vroeg me : *"waarom teken je negers met dikke lippen?".* Voor hem was dat aanzetten tot racisme. Waarom heeft Anatool een platkop? Dat vragen ze nooit. Van Arabella, de Rosse Snor en Kwak en Boemel karikaturen maken, dat mag, maar teken geen neger.

(vervolg in magazine 109)

Dirk Stallaert & Erik Meynen maken een strip!!!

De laatste jaren is er één en ander gebeurd met onze nationale stripmonumenten. We schreven het al in de afgelopen jaargangen : de diverse "50 jaar feesten" hielden ook een zekere dreiging in. De grote helden zijn immers niet meer, of moegestreden. Wie zorgt voor de aflossing van de wacht? Belangrijker nog : wie zal bepalen hoe het striplandschap van de 21° eeuw er uit gaat zien? In diverse magazines hebben we de evolutie van de moderne strip belicht. Het is niet langer de tekenaar, het zijn erfgenamen of stichtingen (Hergé, Vandersteen, Jacobs, Charlier, Goscinny,...) die de opdracht hebben een koers en een strategie uit te zetten. Daardoor worden beslissingen vandaag niet langer aan de tekentafel genomen, maar op directievergaderingen.

- Patrick Vranken -

Vooral de afgelopen maanden sijpelen in de pers berichten door over onrust in het Vlaamse tekenaarswereldje. Achter de schermen worden pionnen druk heen en weer geschoven, met als inzet de waardering van het koperspubliek. Het Vlaamse striplandschap is aan herverkaveling toe, er wordt gezocht naar een nieuwe vorm. Wars van deze wellicht onvermijdelijke tendens tot "professionalisering", doet het goed aan een liefhebbershart om nog eens een spontaan gegroeide samenwerking te zien tussen twee klassetekenaars. Vorig jaar was ik op een beurs in Gent getuige van de ontmoeting tussen een breed grijnzende Erik Meynen en de immer minzaam glimlachende Dirk Stallaert.

Zou daar iets moois groeien? Een jaar later blijken diverse omstandigheden inderdaad een nieuwe samenwerking opgeleverd te hebben, die onverwachte mogelijkheden biedt. Beide tekenaars vullen elkaar wonderwel aan. Een eerste strip verschijnt binnenkort en er zijn plannen voor méér! Reden genoeg om - exact tien jaar na de ontdekking van Dirk Stallaert in deze kolommen - een nieuwe ontmoeting te regelen in Gent. In de druilerige straten hangt een vreemde sfeer. Op de Vrijdagmarkt zijn groepjes mensen zo te zien op zoek naar "iets". De nakende onthullingen rond het verdwenen paneel van de Rechtvaardige Rechters lokken duidelijk meer toeristen naar de stad dan normaal. "De hele week al zie ik hier mensen door de straat slenteren en de huizen bespieden", vertelt Erik Meynen, terwijl hij ons snel binnenloodst. Zijn buurt wordt vernoemd op internet als een element in de oplossing tot het rrraadsel.
Een ideaal decor om het te hebben over de creatie van een nieuwe strip.

(Ter voorbereiding stel ik mijn bandrecorder in, diep het fototoestel op en neem een stapel nota's en documentatie bij de hand).

EM : Hela, het gaat hier toch geen diepte-interview worden, hé? Een kort, luchtig stukje over het maken van *De mysterieuze klant*, dacht ik, bedoeld voor de Koffie Klets of de Reclamerubriek...

Nee, dit verhaal start op pagina 4. Ik wou vertrekken van de eerste ontmoeting tussen jullie beiden die ik vorig jaar van op afstand gadesloeg in Gent ...
EM : Ja, en dit is de tweede ontmoeting die je bijwoont. Vind je dat we veel verouderd zijn ondertussen?

Nee, wel ernstiger geworden, wat somberder ook.
EM : Somberder, *moi? (algemeen gelach).*

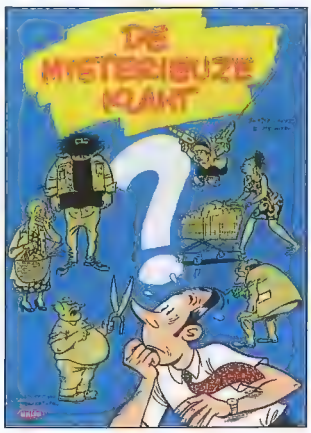

Hoe zijn jullie uiteindelijk samen aan een strip gaan werken?
DS : Wel, Bart Persoons had me gecontacteerd, na het succes van het Euroman-stripje, om een iets langere strip te maken, in opdracht van Unizo. Ik heb dan gesuggereerd om ook Erik er bij te betrekken.
EM : Dirk en ik hadden al plannen om eens wat samen te doen. Ik werkte al mee aan Suske en Wiske en toen Dirk later ook gevraagd werd, leek het er op dat we uiteindelijk toch op een of andere manier met elkaar in zee zouden gaan.
DS : We hadden ook al een en ander samen voorbereid, hé, maar nog niets gepubliceerd.

Nu ik de eerste platen bekijk van het kortverhaal dat jullie samen gemaakt hebben, lijkt de samenwerking goed te werken. Jullie staan beiden niet bekend als snelle beslissers. Hoe hakken jullie een knoop door?
EM : Wel, het is toch allemaal redelijk vlot gegaan...

Ontken eens dat je een twijfelaar bent, Erik.
EM :Ik moet dat niet ontkrachten, ik ben een twijfelaar, dat geef ik grif toe *(lacht).* Maar lang debatteren over scènes of zo was niet nodig, dat ging vanzelf.
DS : We hebben wel onze tijd genomen. We hebben allebei ook nog ons eigen werk.
EM : Er zijn meerdere weken over gegaan, de strip is in stukken en brokken tot stand gekomen. Als alles vlot verloopt, is het moeilijk om achteraf te zeggen hoe het eigenlijk gegaan is.

Erik Meynen (ontspannen): "Wij zijn de perfecte combinatie. Bij onze eerste gesprekken bleek dat wat Dirk prettig vind aan het maken van strips, voor mij vervelend werk is, en vice versa. Kaderkes tekenen en zo... pffff. Ge kunt dus niet beter hebben!"

Jullie hebben een vergelijkbare achtergrond : opgegroeid met dezelfde strips, geïnspireerd door dezelfde klassiekers. Erik is meer beïnvloed door Vandersteen, Dirk misschien meer door de sfeer van de albums van "Het Volk". In de nieuwe strip merk ik vreemd genoeg invloeden van Morris.
EM : Onze smaak in strips is inderdaad heel gelijklopend. Het is een voordeel als je allebei dezelfde strips graag leest. Zo zijn we alle twee fan van Morris.
DS :Ik ken veel tekenaars die grappig kunnen tekenen. Ik ken veel tekenaars die correct kunnen tekenen. Ik ken er veel die sfeervol kunnen tekenen. Maar ik ken er maar één die dat allemaal tegelijk doet. Morris.
EM : Dat is waar, hij kan ook heel grappig tekenen...
DS : ... bijzonder grappig zelfs...
EM : ...en zijn typeringen, ongelofelijk raak! ...

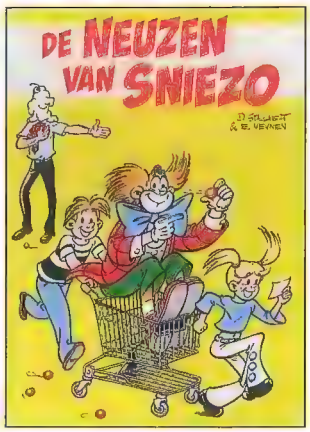

DS : ...en de perspectieven kloppen allemaal, hé, en toch is het alsof het op het papier gesmeten werd, heel los. En dan lees je in een interview met Franquin : *"Morris, die tekende bijna niet in potlood"*. Hij maakte een vage schets en dan... direct resultaat.

Was het een aanpassing om samen te werken? Dirk is dat wel gewend, maar Erik werkt de laatste tien jaar vooral zelfstandig.
EM : Juist daarom vond ik het wel interessant om weer eens iets te maken in samen-werking. Daarom had ik ook zin om aan Suske en Wiske mee te werken, in team-verband, in plaats van hier altijd op mijn eentje bezig te zijn.

De grote stripstudio's zijn aan een herinrichting toe. Er wordt gezocht naar nieuwe samenwerkingsverbanden. Is er nooit gedacht aan een dergelijke samenwerking voor Nero, wat de strip misschien had kunnen redden?
EM : Ik weet het niet. Suske en Wiske is geëvolueerd naar een studiostrip, terwijl Nero altijd een auteursstrip gebleven is.
DS : Ik dacht dat zo'n voortzetting eventueel mogelijk zou kunnen geweest zijn, als men afgestapt was van de erg persoonlijke Nero van de laatste jaren. De Nero van de jaren vijftig of zestig voortzetten, dat had misschien wel gekund.
EM : Nero is toch te persoonlijk verbonden met Marc Sleen. Die trad vaker op in zijn eigen strip, zoals in *De groene patreel*, dat opent met een crisis : Marc Sleen die een writers block heeft...
DS : Hola, Vandersteen voert zichzelf toch ook op in zijn eigen strips.

EM : Jamaar, die ging zijn helden niet uit de gevangenis bevrijden met een vijl verstopt in een Frans brood.

(vervolg in magazine 100)

Dirk Stallaert (overwerkt) : "Een tekening voor de cover van nummer 100? Is dat dringend? Hoe groot moet dat zijn? Mag het eens met kaderkes zijn?"

Jan Bosschaert :

"Ik moet plezier vinden in het tekenen, anders kan ik evengoed lege patattenzakken gaan rechtzetten in 't fabriek"

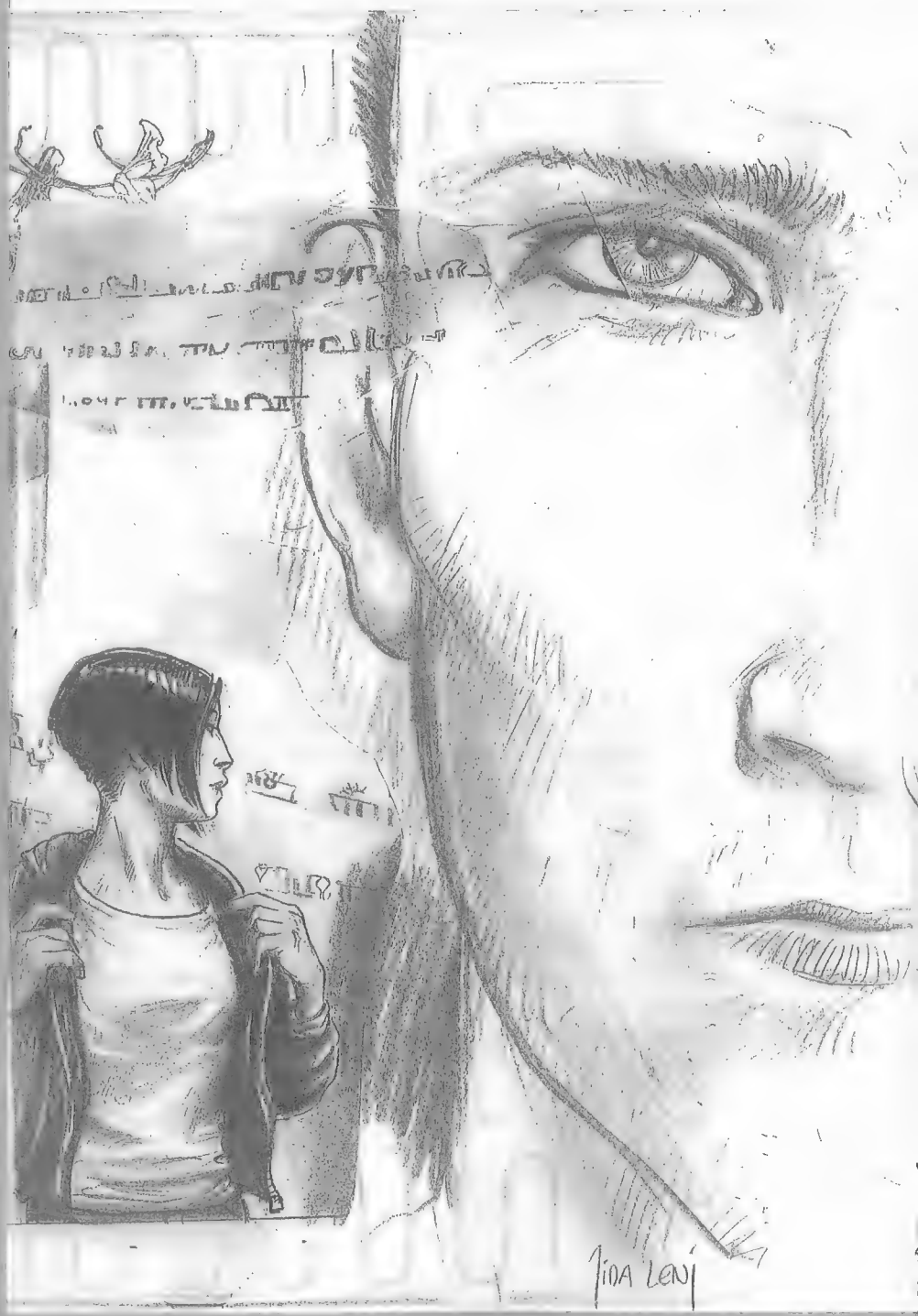

Wie in Vlaanderen kent Jan Bosschaert niet? De allerkleinsten worden rond deze tijd graag eens voorgelezen uit Dag Sinterklaas, of uit Kerstfeest bij Oma Flet. De wat oudere sprutten hebben de complete collectie boeken van Mario De Bel op de plank. Op zuiver testosteron draaiende hengsten van alle leeftijden kennen zijn pinups voor Ché of P-magazine. Ja, zelfs bij het theekransje van de dames van Libelle worden tedere herinneringen opgehaald aan die zachte jongeman die zo'n mooie kerstkaartjes kan tekenen.

Jan Bosschaert is er in geslaagd om een zo groot mogelijke doelgroep te bereiken, dat is duidelijk. De meest geduldige fans, zij die het langst moeten wachten dus, de stripliefhebbers, hebben Pest in 't Paleis, Sam, De geverniste vernepelingskes *en* Zapman *in huis en hebben huis- tuin en keuken behangen met posters en zeefdrukken. Je zou zeggen: die Jan heeft alles bereikt waar een tekenaar-illustrator van kan dromen. Toch lag Kalima, een project voor een strip-voor-volwassenen, al een paar jaar in de lade. Toen we er in 1998 naar vroegen (BSM 63), antwoordde hij : "Daar kan ik heel kort over zijn : hoeveel gaat dat verkopen? Ik kan me eenvoudigweg geen twee jaar permitteren om daaraan te werken en er maar 2000 ex. van te verkopen in Vlaanderen, tenzij ik een uitgever vind in Frankrijk".*

Ondertussen zijn we een paar jaar verder, Standaard Uitgeverij werd ingeruild voor Casterman, de weg naar Frankrijk lijkt open en de drie delen van de eerste cyclus van Jaguar liggen in de etalage. Gaat achter de vriendelijke jongen een ambitieuze doorzetter schuil?

- Patrick Vranken -

Jan, hoe wordt de reeks ontvangen in Frankrijk?
Wel, het loopt fantastisch. Twee weken geleden signeerde ik in het zuiden op een boekenbeurs. Een dag voor de trip met de TGV, één dag signeren, en terug. Na afloop wist de organisator te vertellen dat er die dag 75 verkocht waren. Op een stripbeurs in de buurt van Parijs, signeerden 30 tekenaars, daar heb ik met Swolfs de deur gesloten. We hebben mensen moeten weigeren. De rij voor Swolfs was wel iets langer dan de mijne. Nu, die Fransen kletsen meer, ik werk door, dat zal het wel zijn *(lacht)*. Casterman wil absoluut verder met Jaguar. In het Frans verscheen wat heet "un coffret", met de 3 albums plus een schetsboek. Dat hebben ze daarvoor nog maar één keer gedaan, voor *De Chinkel*. Dat vind ik toch wel een hele eer. Naar de Franse reacties was ik bij de start het meest benieuwd. Ik heb hier wel mijn schare trouwe fans die blijkbaar al twintig jaar op deze reeks zitten te wachten *(lacht)*, maar in Frankrijk was ik natuurlijk wel een complete onbekende, hé, daar moest ik op Dufaux moeten rekenen.

Hoe is de samenwerking met Dufaux tot stand gekomen?
Het was een *gearrangeerd huwelijk*. Bij Casterman zitten nu praktisch allemaal nieuwe mensen. Vijftien jaar lang is daar een dossiertje dat ik ooit ingediend had, blijven liggen en via een hele omweg ben ik daar bovenop de stapel komen te liggen. Ze waren op zoek naar nieuwe reeksen die ze wilden opstarten. Ze hebben dan contact met mij opgenomen... ik dacht dat dat via Pieter van Oudheusden moet gebeurd zijn, daar moet ergens de link liggen. Ik moet het eens opnieuw traceren.

Je vertelde ons vroeger dat je het niet zag zitten om *Kalima*, het project dat aan de basis lag van *Jaguar*, uit te werken. Wat is er gebeurd?
Het begon heel grappig. Bij de eerste contacten met Dufaux had ik hem verschillende tekeningen bezorgd en daar zaten ook de eerste platen van Kalima bij. Hij heeft dan eigenlijk zijn verhaal gebaseerd op de allereerste prent van Kalima. Het begin van Kalima en van Jaguar is dus net hetzelfde, de scène met de trap. Op het schutblad van het album staat de echte originele tekening. Ik was gestart met Kalima helemaal te schilderen, maar dat was qua tijdsbesteding eigenlijk niet doenbaar. Het was ook een vereiste van Casterman dat het niet compleet geschilderd zou zijn, ook omdat dat financieel niet haalbaar was. Ik heb dan een stijl gezocht die ik heel snel kon tekenen en die toch het effect heeft dat het geschilderd lijkt.

Kalima was oorspronkelijk een project dat je met Marc Legendre zou realiseren. Een heel ander verhaal, maar de pre-Colombiaanse sfeer was jouw idee?
Ja, er was een zekere overeenkomst. Eigenlijk was het oorspronkelijk gebaseerd op schilderijen van mij. Ik was al jaren bezig met die pre-Colombiaanse sfeer, met die vrouwen - Dufaux heeft er amazones van gemaakt, maar voor mij behoren ze tot een volk uit een soort parallelle wereld, dat zich bezig houdt met euh... nutteloze bezigheden. Zoals wij allemaal *(lacht)*. Het was een dagboek, door een journaliste geschreven, en via opgravingen komt zij in die andere wereld terecht. Dat project is toen blijven steken. Standaard zag dat niet zitten, en ik eigenlijk ook niet. Ik was dat prentje per prentje aan het schilderen en had zoiets van : *"laat me daar rustig twee jaar aan werken"*. Wetende dat je toch beperkt blijft tot het vaste publiek omdat Standaard geen voet aan grond heeft in Frankrijk, was twee jaar werken dus financieel niet rendabel. Als je weet dat een Bilal of Moebius hier ongeveer 800 ex. van een album verkopen... Van mijn *Icarus* zijn in totaal zo'n 6.000 stuks verkocht, wat ik nog altijd heel veel vind. Sam is wel mooi in het Frans uitgebracht, maar in Frankrijk zit je altijd met het probleem van de verdeling. Het is enorm moeilijk om daar een voet tussen de deur te krijgen. Je kan je boekjes daar wel afzetten in een Franse winkel en in de bakken droppen, maar daar houdt het dan op. Zonder promotie sta je nergens, je moet verkopers hebben die het product ook verkopen. Dat is met alles zo.

Vanwaar die drang om nog in het buitenland door te breken? Je hebt hier ongeveer alles bereikt wat een tekenaar kan bereiken.
Behalve geld *(lacht)*. Maar dat is zeker niet de reden waarom ik Jaguar maak. Daarvoor zie ik geld niet graag genoeg. Ik heb altijd in de eerste plaats gekozen voor goed tekenwerk. Ik moet ook altijd plezier vinden in het tekenen, anders kan ik evengoed lege patattenzakken gaan rechtzetten in 't fabriek.

Hoe gaat het nu verder met Jaguar?
Ik had een contract voor drie Jaguar-albums en dacht *"daarna zien we wel verder"*, omdat ik mezelf in de loop der jaren heb leren kennen en denk : *"na drie albums zal ik het wel beu zijn en dan doen we weer iets anders"*. Nu blijkt dat zowel uitgeverij als Dufaux als ikzelf zin hebben om er mee door te gaan. Het vervolg wordt - op mijn vraag - minder zwaar op de hand, lichter van toon. Een reeks voor een groot publiek, maar met dezelfde personages, diegene die nog leven tenminste...

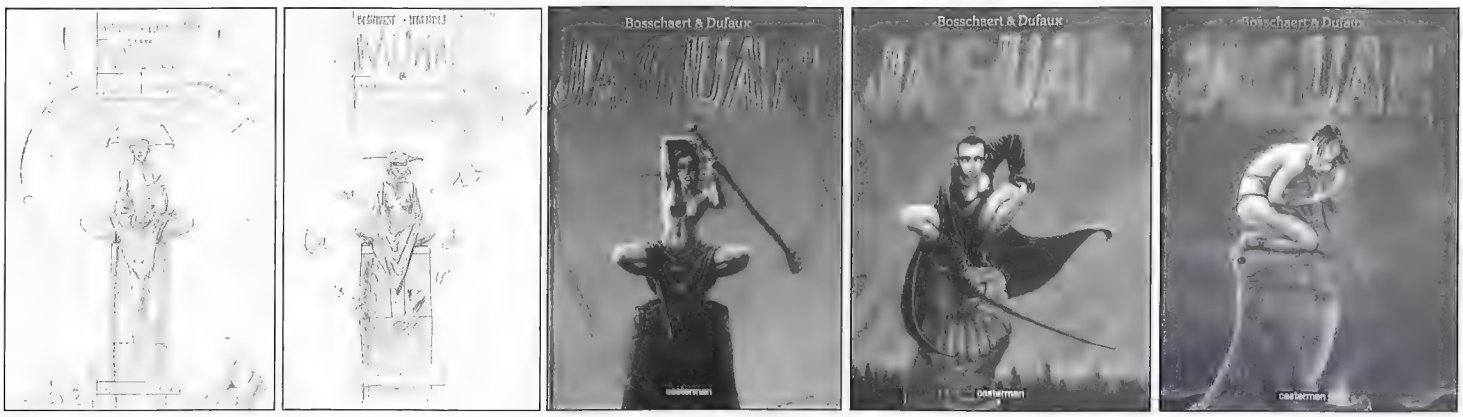

▲ *Twee oorspronkelijke coverschetsen voor Kalima, met de drie delen van de eerste cyclus.*

Will Eisner werd 85. Zijn carrière kende verschillende hoogtepunten : hij is niet alleen de schepper van de legendarische strip The Spirit, maar ontwikkelde eind jaren 70 ook met A contract with god de 'Graphic novel' of striproman. Zijn naam is evengoed verbonden aan band- en broodwerk als aan stripwerk dat de waardering "kunst" ambieert, maar hij weet de lezer het best emotioneel te raken wanneer hij op eenvoudige wijze karakters en situaties uit het dagelijkse leven tekent. Eisners beste verhalen zijn kort, enkele platen slechts, maar laten meer indruk na dan een rek vol van de doorsnee held. Zijn kwaliteiten als tekenaar en scenarist worden dan ook algemeen geroemd. Als zijn stripverhalen, nochtans op-en-top New Yorks, Europees aandoen, is dat omdat hij tal van tekenaars beinvloedde, zowel binnen als buiten Amerika. De prestigieuze jaarlijkse Eisner Award is dan ook een terecht eerbetoon aan de grootmeester van het Amerikaanse beeldverhaal.

- Yves Kerremans -

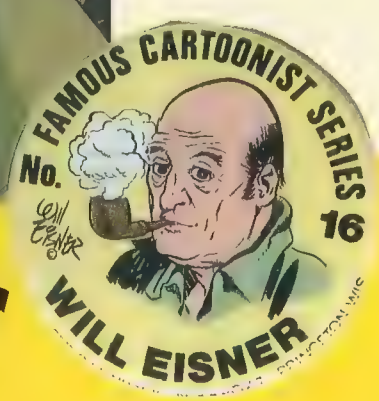

Will Eisner

maakt niet graag twee keer hetzelfde

Uit : magazine 95

Eerste strippogingen

Will Eisner werd op 6 maart 1917 geboren als eerste zoon van Joodse immigranten in New York. Vader Eisner was een landschapsschilder in Oostenrijk, maar had werk gevonden in New York als schilder van theaterdecors. Om het krappe gezinsbudget aan te vullen, moest Will na school en in de weekends kranten bezorgen.Amerikaanse kranten publiceerden in die periode strips als Krazy Kat (George Herriman), Flash Gordon (Alex Raymond), en Thimble Theatre (E.C.Segar). Volgens Eisner kreeg hij toen de 'stripmicrobe' te pakken. Hij bleek al snel over artistieke kwaliteiten te beschikken en werd daar volledig in gesteund door zijn vader. Zijn werk werd niet alleen gepubliceerd in schoolbladen, maar ook in literaire magazines. In 1935 begon hij zich toe te leggen op het tekenen van strips, vooral beïnvloed door de reeds genoemde Elzie Segar. Eisners eerste pogingen resulteerden in *Harry Carey* en *The Flame*. Ondertussen werkte hij achtereenvolgens als assistent in een drukkerij, als layouter en als art director.

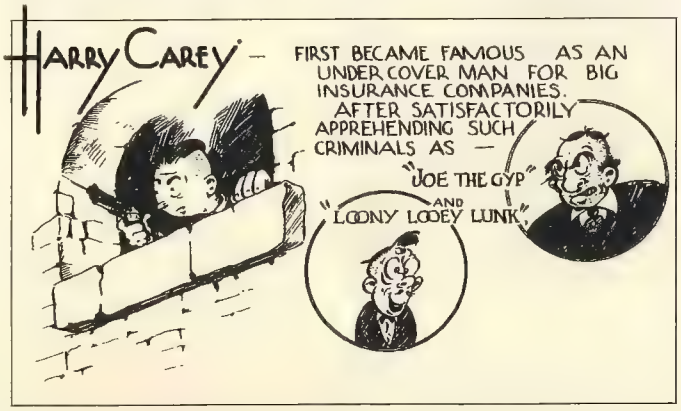
HARRY CAREY —
FIRST BECAME FAMOUS AS AN UNDERCOVER MAN FOR BIG INSURANCE COMPANIES. AFTER SATISFACTORILY APPREHENDING SUCH CRIMINALS AS —
"JOE THE GYP"
AND
"LOONY LOOEY LUNK"

De Eisner-Iger studio

Vanaf 1936 ging het razendsnel voor Will Eisner. Zijn eerste strips verschenen in *Wow, What A Magazine!* : *Harry Karry* (gebaseerd op zijn eerste pogingen met Harry Carey) en *The Flame*. Het magazine hield het maar vier nummers vol, maar betekende voor Eisner de start van een veelbelovende stripcarrière. Na het stopzetten van *Wow* ging Eisner in zee met Samuel 'Jerry' Iger, een andere medewerker van het ter ziele gegane magazine. Ze huurden tekenaars in zoals Bob Kane, Lou Fine en Jack Kirby. De studio werkte als een echte stripfabriek en leverde enorme hoeveelheden stripwerk af voor comic books. De eerste studiostrips werden in Engeland en Australië gepubliceerd. Eisner was toen 19 en bedacht, schetste en inkte in meerdere tekenstijlen. Hij verdiende op die manier aardig zijn brood : *"per komplete pagina kregen we 5 dollar, dus tekeningen, tekst, alles. Bob Kane verliet mijn studio en ging naar DC, want daar kreeg hij 7 dollar per pagina. Hij vertelde me dat hij daar een strip met de naam Batman ging maken. Wij waren goede vrienden en het was erg zuur dat ik hem geen 2 dollar méér kon betalen. Maar mijn winst was slechts 1.25 dollar per pagina. Toch hebben wij destijds goed verdiend".* Tekenend voor Eisner is de dualiteit tussen het artistieke en het zakelijke aspect van zijn carrière. Op het hoogtepunt van de Eisner-Iger studio krijgt hij een aanbod om een krantenstrip te gaan maken. Eisner verkoopt zijn aandeel in de studio om een volledig nieuwe weg in te slaan. In 1989 maakt Eisner over deze studio-periode een strip, *The Dreamer*, die een boeiende blik brengt achter de schermen van de Amerikaanse stripwereld in de jaren dertig. We maken het ontstaan mee van Superman en Batman, we zien Bob Kane en Jack Kirby aan het werk, en natuurlijk Will Eisner zelf. In de strip is hij "Billy", de dromer, die er steeds van droomt nieuwe wegen in te slaan. Routine is niets voor hem.

(vervolg in magazine 95)

◀ *badge met zelfportret van Will Eisner*

▼ *Comic Sections, The Spirit als krantensupplement*

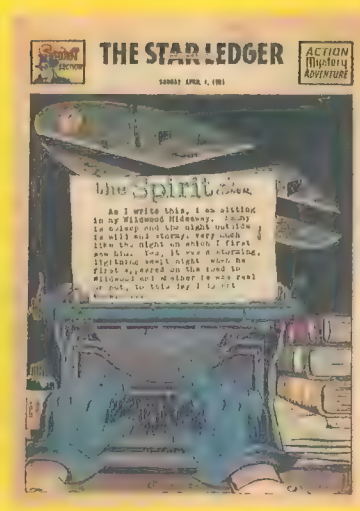

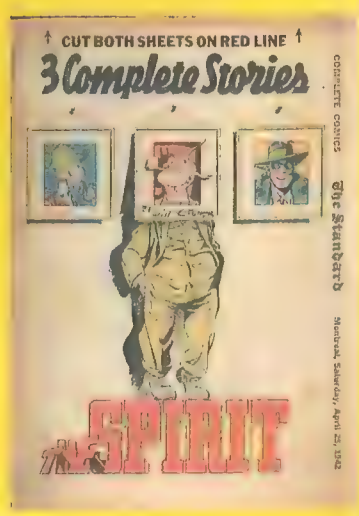

De Stripgidsdagen in Turnhout

Dick Matena en de bronzen Adhemar

De Turnhoutse Stripgidsdagen is het tweejaarlijks stripevenement dat de kenners niet willen missen. De beau monde van de Vlaamse strip komt hier samen. Turnhout is gekend vanwege het niveau van zijn tentoonstellingen en signeersessies en natuurlijk van de prestigieuze Bronzen Adhemar, waaraan dit jaar ook een geldprijs verbonden is. Wat onthouden we van editie 2003? Ongetwijfeld de controversiële uitreiking van de prijs aan Nederlander Dick Matena.

- Willem Gay -

De jury van Bronzen Adhemar Stichting waarin zetelden, de striptekenaars Marc Sleen, Hec Leemans, Ferry, Erika Raven, auteur Walter Van den Broeck, de stripwinkeliers Ad Hendrickx (Tistjen Dop, Turnhout), Linda Torfs (Mekanik Strips A'pen), Chris De Backer (Gobelijn Leuven), illustratrice Gerda Dendooven, literair agente Gerda Reynaert, festivalstichter Jan Smet (voorzitter van de jury), ex-bibliothecaris Manu Manderveld, graficus Frank-Ivo Van Damme en Patrick Van Gompel (journalist VTM en voorzitter van de Bronzen Adhemar Stichting), kenden De Bronzen Adhemar 2003 of De Vlaamse Prijs voor Strips toe aan Dick Matena voor het verstrippen van het boek *De Avonden* van Gerard Reve. Het juryrapport luidt als volgt : *"De jury is sterk onder de indruk van de wijze waarop Dick Matena het meesterwerk De Avonden van Gerard Reve tot een adembenemend stripverhaal transformeerde. In De Avonden maakt Reve op ongeëvenaarde wijze de verveling van de naoorlogse jaren voelbaar. Matena weet met inzet van al zijn grafisch kunnen en scherpzinnigheid op verbluffende wijze de integrale tekst van Reves boek te combineren met tekenwerk dat op al even ongeëvenaarde wijze de late jaren 40 in beeld brengt. Een soortgelijk huzarenstuk is nooit eerder vertoond. Matena heeft met De Avonden het medium strip een definitieve plaats bezorgd tussen de literatuur en de plastisch kunsten. De Avonden van Dick Matena is een mijlpaal in de Nederlandstalige stripgeschiedenis".*

HIJ WACHTTE EEN HALVE MINUUT, SCHEIDE ONVERLIJK EN GAALDE TOEN OESTOEP WEER AF. „DE KANSEN OP HET WELSLAGEN VAN DEZE AVOND ZIJN VEEL GERINGER GEWORDEN", ZEI HIJ ZACHT.
DE TIJDEN ZIJN MOEILIJK.

Kritiek

Een mooi rapport, maar dat de toekenning niet zo vanzelfsprekend was, blijkt uit het feit dat de jury er een hele dag heeft over gedaan om er uit te komen. Dat is bij Dick Matena geen uitzondering : toen zijn oeuvre in 1986 bekroond werd met de Nederlandse Stripschapprijs, dreigden sommige leden van Het Stripschap ermee om hun lidmaatschap op te zeggen, omwille van zijn omstreden werk. Net als in 1986 was ook nu niet iedereen tevreden over de toekenning van de prijs.

U BEGRIJPT DAT WIJ UW VERHAAL NATUURLIJK BUIZONDER GRAAG ZULLEN PUBLICEREN ALS HET WAAR IS!
HET IS WAAR! WAAROM TWIJFELT U DAAR-AAN?

Dat blijkt onder meer uit volgend artikel van Michel Kempeneers, verschenen in *De Standaard* (28/6/03). *"Voor de stripwereld in Vlaanderen is deze nieuwe prijs belangrijk. Al enkele jaren wordt in Vlaanderen werk gemaakt van stripopleidingen, en op initiatief van de voormalige Vlaamse minister van cultuur Bert Anciaux startte het Vlaams fonds der Letteren met een pril stripbeleid. De prijs betekent een belangrijke stap voor de erkenning van een medium dat zich in Vlaanderen lange tijd stiefmoederlijk behandeld voelde. Met deze officiële erkenning, want zo wordt de gemeenschapsprijs van 12.500 euro ervaren, plaats de Vlaamse strip zich naast andere, serieuze kunstuitingen als literatuur, theater en poëzie. Waarom is dan niet iedereen gelukkig met het oordeel van de jury? Veel heeft te maken met de argumentatie. De prijs gaat om de twee jaar naar een oorspronkelijk Nederlands album en/of naar een auteur die binding heeft met Vlaanderen, aldus het reglement. De binding van de Nederlander Matena met Vlaanderen is dat hij al meer dan twintig jaar in Lichtaart (in de Kempen) woont, zo licht het perscommuniqué toe. Hoe die kennelijk arbitraire band tot uiting komt in De Avonden, dat zich in Amsterdam afspeelt, vermeldt datzelfde communiqué niet. Het juryrapport stelt verder dat Matena de prijs krijgt voor de wijze waarop hij het meesterwerk De Avonden tot een adembenemend stripverhaal transformeerde. Dat is een voorbarige conclusie. De volledige verstripping zal 314 pagina's tellen, die over vier albums worden verdeeld. Totnogtoe is nog maar net het eerste van de vier albums verschenen, zodat niemand met zekerheid kan stellen dat Matena het hoge niveau van zijn adaptie zal kunnen aanhouden. Het klinkt als het bekronen van de eerste cd van de Mattheuspassion, of van het eerste bedrijf van Romeo en Juliet. Vast staat dat Matena nog lang niet klaar is met zijn adaptatie, in tegenstelling tot wat het juryrapport doet uitschijnen. Met de verstripping van De Avonden is er overigens niets mis. Wat we al te zien kregen, verdient grote lof. Minder positief is dat het reglement van de Prijs toestaat dat één enkel werk van een auteur wordt bekroond, in plaats van de auteur of zijn oeuvre. In stripmiddens gaat Matena door voor een gedegen vakman, waarvan het nochtans uitgebreide oeuvre weinig uitschieters bevat. In De Avonden stijgt Matena boven zichzelf uit, maar dan wel met een werk dat niet van hemzelf is. Hij speelt als het ware Reves (briljante) cameraman, maar kiest er bewust voor geen komma van het origineel te wijzigen. Het is mooi meegenomen dat De Avonden een monument is van de Nederlandse literatuur, maar het stripmedium wilde nu net graag voor vol worden aangezien. Door te kiezen voor*

Boven : zelfportret, uit De laatste dagen van Edgar Allan Poe

Fragment uit De avonden

een"bastaardje" lijkt de jury impliciet toe te geven dat er tussen de echt oorspronkelijke, Nederlandstalige stripproductie geen auteurs te vinden zijn die een bekroning waard zijn. Nochtans, de Vlaming Steven Dupré voldoet wel aan de criteria, en voor de Nederlanders Guido Van Driel of Marc Retera is allicht ook wel één of andere band met Vlaanderen te ontdekken. Voor Matena is de Vlaamse Prijs voor Strips een onverwachte bekroning voor zijn lef. De prijs zelf heeft echter nood aan duidelijker criteria".

Matena gaat zijn gang

Michel Kempeneers verwoordt in zijn stuk de essentie van de carrière van Dick Matena. De ene keer opgehemeld tot de hoogste regionen, een andere keer verguisd tot op de bodem. Het is maar hoe je het als lezer bekijkt. Matena geeft het eerlijk toe : hij tekent om den brode en uiteraard ook omdat hij plezier heeft in zijn werk. Echt grote langlopende reeksen met een bekende hoofdpersoon heeft hij niet op zijn actief, maar wat hij brengt, weet steeds te boeien. Telkens zijn onrustige geest een nieuw onderwerp aanboort, is er sprake van vernieuwing. Een heldere of een sombere tekenstijl, hij kan bijna alle tekenwerk aan. Met of zonder waardering van het grote publiek, gaat hij gewoon zijn gangetje. Er is een soort haat-liefde verhouding tussen zijn lezers en de pers. Hoewel Matena uiteraard wil dat zijn strips gelezen en verkocht wordt, verloopt de communicatie tussen de diverse partijen niet altijd even vlot, ze houden niet echt van zijn meningen en uitspraken, recht voor de vuist. Matena heeft vooral moeite met de zogenaamde stripkenners, critici, "malafide uitgevers" en met sommige collega's die het stripwereldje bevolken. Hij haat hun eigengereidheid wanneer ze over zijn werk spreken en hun visie op zijn vernieuwend tekenwerk is soms moordend. Volgens zijn critici is het voortdurend experimenteren in de stripwereld over-bodig. Kenners zowel als critici willen alles in vakjes onderbrengen, en dat is moeilijk met Matena. In geen enkele van zijn strips blijft alles bij het oude. Hij valt dus moeilijk in één of ander vakje onder te brengen. Hierdoor weet hij wel een ruim publiek te bereiken, hoewel misschien niet iedereen zijn vrije geest kan volgen. Vrijwel iedere stripliefhebber heeft al werk van hem gelezen en toch kennen weinigen hem echt goed.

Wie is de laureaat?

Dick Matena werd geboren op 24/4/1943 in Den Haag. Op 17-jarige leeftijd kan hij aan de slag bij de Toonderstudio, waar hij tekende aan diverse producten van de Toonderstudio, zoals Panda en Tom Poes. De tekenaars bij deze studio deden netjes wat van hen verlangd werd en tekenden vlot in de Toonder-stijl. Dick Matena, opgegroeid met uiteraard de verhalen van Hans Kresse en Toonder werd echter eveneens beïnvloed door de tijdschriften *Robbedoes* en *Kuifje*. Daar bijna alle toenmalige tekenaars van vóór Dick's generatie waren, kenden ze deze tijdschriften niet. Die invloeden ging hij in de Toonderstrips verwerken. Hierdoor botste het meer dan eens tussen assistent en meester. Door deze frequente botsingen verliet hij zelfs tweemaal de Studio. In die tussentijd (1967)ontwierp hij de strip *Polletje Pluis* voor *Prinses* (vijf verhalen). Toch trekt hij voorgoed de deur achter zich dicht in 1968. Zonder rancune overigens, zoals hij dikwijls verkondigd in interviews. Na het vertrek uit de Studio bleven hij toch in kontakt met Toonder. Meer dan eens stuurde Dick zijn nieuwe verhalen door naar Toonder, die zelfs af en toe een voorwoord neerpende in een strip die hem bijzonder beviel. Als freelancer begon Matena samen met Lo Hartog van Banda aan de verhalen van *De Argonautjes* voor het legendarische weekblad *Pep*. Eveneens voor Pep ontwierp hij samen met Lo, Ridder Roodhart, Grote Pyr een vikingstrip waarvoor hij zowel scenario als tekeningen verzorgde. Voor *Eppo* tekende hij de zeeroverstrip *Kleine Pier*. Met deze laatste strip maakte hij meteen een einde aan zijn periode van semi-realistische humoristische strips, die getuigen van een groot meesterschap, perfect uitgewerkte tekeningen, vol actie, spanning en humor. Maar bij deze verhalen voelde Dick zich nooit goed, het keurslijf werd hem te strak, de routine ging al snel vervelen. In 1977 schakelt hij over van semi-realisme naar realisme, dit met de sciencefictionstrip Virl, nog steeds getekend voor kinderen, maar met een volwassen vormgeving. Helder getekend met weinig of geen decors, subliem in zijn eenvoud. Een lijn die hij verder voortzet in zijn volgende verhalen. Vooral zijn zwart-wit verhalen in het tijdschrift *Gummi* (1978) zijn een keerpunt. Het is zelfs zo dat zij voor hem de weg openen naar de Amerikaanse markt waar zijn strips verschijnen in *Heavy Metal*. Hier duikt na voorpublicatie in Gummi voor het eerst *De Prediker* op, wel in gecensureerde vorm, maar het begin is er. Tegelijkertijd sluit hij een contract af met het Spaanse persagentschap Selecciones Illustradas. Het agentschap verkoopt zijn werk door naar tijdschriften als het bovengenoemde Heavy Metal, het Franse Air Comprimée en het Spaanse Comix International.

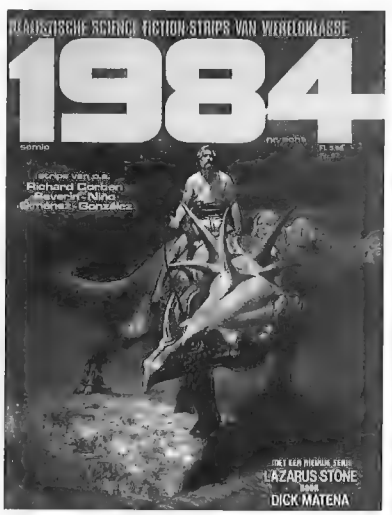

Zijn broodje leek gebakken, hij verhuisde er zelfs voor naar Spanje.

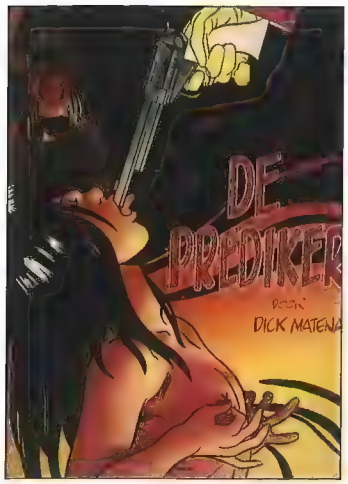

Afgerekend op eigenzinnigheid

Maar de droom bleek na amper drie jaar al snel voorbij, mede door de eigenzinnige strip *Mythen,* waarin hij een persoonlijke visie geeft op idolen als James Dean, Alfred Hitchcock, John Lennon, Hitler, Charlie Chaplin en Elvis Presley. Hij zet ze niet op een voet-stuk, maar laat ze verkeren in een imaginaire wereld vol geweld, seks, pedofilie, necrologie en pornografie. Een heel deel der lezers en uitgevers reageert geschokt. Maar het album *De Prediker*, volgens Matena nog steeds zijn beste album, kost hem de kop. Vooral de drie thema's die voor veel mensen taboe zijn: seks, geweld en religie zijn onverenigbaar.

Gisteren nog geprezen door lezers en uitgevers, wordt hij nu overgoten met bakken kritiek. Vooral de incestueuze scène tussen de Prediker en zijn dochter bezorgd hem al snel de naam van pedofiel. Zijn werk wordt met de grond gelijk gemaakt, en meteen ook onverkoopbaar.

Maar Dick Matena zou Dick Matena niet zijn, als hij zich niet daadkrachtig zou verzetten. Daar waar een ander het hoofd zou laten hangen, grijpt hij elke kans aan om toch maar te kunnen tekenen en het hoofd boven water te houden. Hij tekent voor eenieder die het maar wil. Ondanks alles blijft zijn tekenwerk van grote klasse, maar nog steeds schopt hij tegen het zere been van diverse mensen. Zo brengt hij een aantal bekende personages in beeld, zoals *De laatste dagen van Edgard Allen Poe* (Wordt vervolgd Novellen, Casterman). Hij schetst niet de begeesterde figuren die wij kennen, maar wel de personen die ze hadden kunnen zijn, met hun kleinzieligheden, hun afgunst, hun seksuele voorkeuren,... Er komt slechts één album bij Casterman, waarna hij op verzoek van Rob Harren verder gaat met dit soort strips bij Lombard. Twee albums zien het licht in de serie *Verhalen en Legenden,* namelijk *Gauguin en Van Gogh* en *Mozart en Casanova*. Daarna bleek de liefde over. *Gauguin en van Gogh* verscheen zelfs in voorpublicatie in het weekblad Kuifje, terwijl het niet direct de meest geschikte literatuur is voor een weekblad bestemd voor 16-jarigen. In de tussentijd verstripte Matena op verzoek van Thom Roep voor het tijdschrift Donald Duck klassiekers als *Kruimeltje*, *Dik Trom* en *Pietje Bell*. Prachtig getekend, in een soepele vlotte stijl. Meteen bestsellers ook, zowel in voorpublicatie in *Donald Duck* als in boekvorm. Ook noemenswaardig zijn de Flynn-albums bij uitgeverij Arboris, geënt op filmheld Errol Flynn. Spannende avonturen, die helaas al snel afgebroken werden na enkele albums. Ook werkte Dick Matena enkele grappen uit voor *Rooie Oortjes,* in drie licht erotische albums, met verrassende plots, waar veel scenaristen en tekenaars nog een puntje aan kunnen zuigen. Ook Storm, het geesteskind van Don Lawrence, onderging onder zijn hand een metamorfose, helaas weken de spin-off -verhalen te veel af van het origineel, waardoor de reeks al snel werd stopgezet. Hoe groot het vertrou-wen in zijn vroegere leerling wel was, bewees Toonder, toen hij in 1997 Dick Matena voorstelde om nieuwe Tom Poes verhalen te tekenen. In september 1998 werd het licht op groen gezet en verscheen een nieuw verhaal in het weekblad Donald Duck, weliswaar niet gesigneerd, maar met de belofte, dat als het verhaal ooit in boekvorm verschijnt, de naam van de tekenaar vermeld wordt.

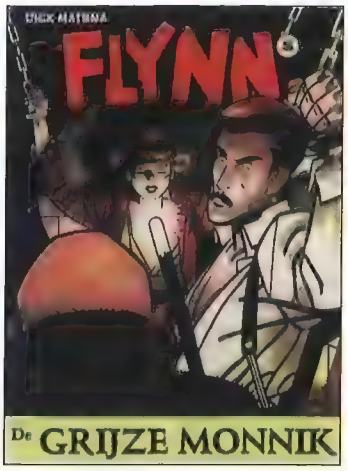

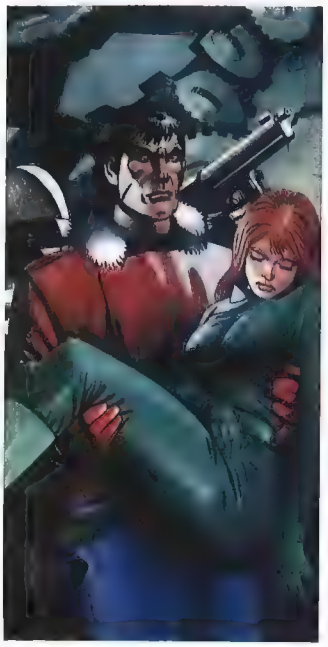

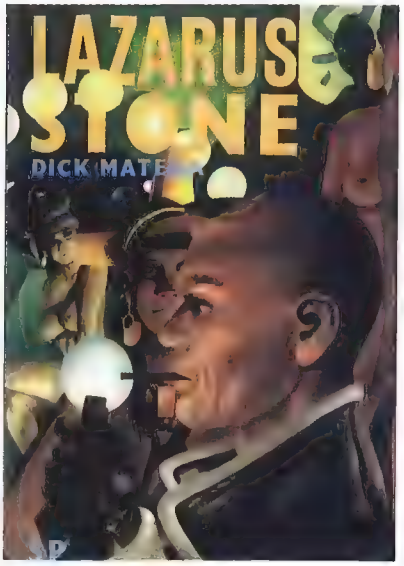

En dan is er nu dus *De Avonden*, getekend in een realistische stijl, die het zonder kleur moet stellen. Een strip die door de meeste striprecensenten de striphemel ingeprezen werd, terwijl het publiek zich vertwijfeld afvraagt hoe het zich door deze boekdelen moet worstelen.

Ereburger

Hoe voelt Dick Matena zich bij dit alles? Wel dat klinkt als volgt: *"Ik had nooit gedacht dat ik als Nederlander zelfs maar in aanmerking kon komen voor die prijs, maar kijk. Het lijkt wel of ik plots ereburger van België ben geworden. En toch ben ik overdonderd. De minister die je zelf belt en het goede nieuws vertelt, daar sta ik nog altijd van te kijken. En het Bronzen Adhemarbeeldje was al een felbegeerde prijs, nu het geld daarbij komt is het natuurlijk helemaal te gek".* Dick, de Prijs en het geld zijn je van harte gegund, als je ons maar veel moois schenkt in de komende jaren. *Willem.*

EEN GEDROOMD ST. NIKLAASGESCHENK! *

De Collectie FENIX

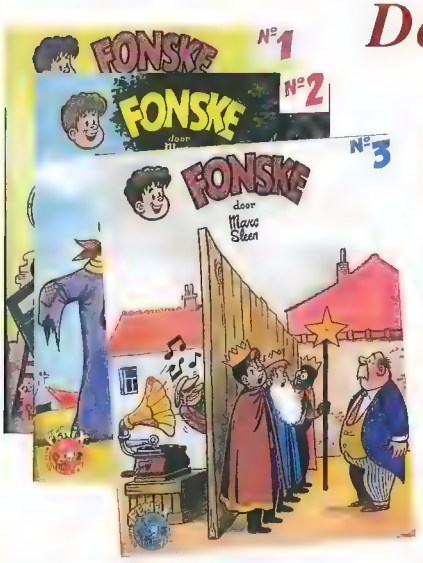

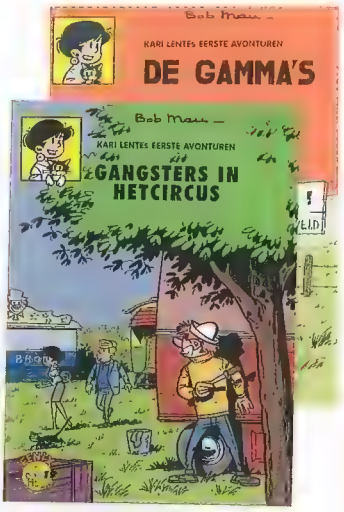

DE DAVERENDE DADEN VAN DEES DUBBEL
DE DAVERENDE DADEN VAN DEES DUBBEL
DE DAVERENDE DADEN VAN DEES DUBBEL
DE WONDERPLUIM

Verhalen van de beste Belgische auteurs : Bob de Moor, Marc Sleen, Willy Vandersteen, Dirk Stallaert, BobMau, Rik e.v.a., worden voor het eerst in album uitgegeven.

Reeds 25 prachtige albums!

Prijs : 9 euro in de stripwinkel, korting voor leden van Brabant Strip vzw

zie : www.brabantstrip.be

** Deze advertentie verschijnt op 1 december. De uitgever garandeert dat de albums perfect bewaard kunnen worden tot lang na Pasen. Mits de nodige zorg zullen zelfs uw kleinkinderen er nog van genieten!*

STRIPFESTIVAL MIDDELKERKE

Voor stripliefhebbers is het befaamde Middelkerkse stripfestival niet te missen. In en rond een grote tent op het Arthur De Greefplein is er permanente animatie en komen tekenaars hun nieuwste albums voorstellen.
Natuurlijk zijn al je striphelden er ook!

Jean-Pol tekende 3 prachtige wenskaarten tvv. het Arianefonds (verkrijgbaar op het festival)

EDITIE 2004

Het festival gaat door
van 17/7/2004 tot 8/8/2004
Open van 10 tot 12
en van 14 tot 18 uur.

Thema : Robbedoes 65 jaar
Er komt een standbeeld
van Robbedoes

Meer dan 70 signerende tekenaars
uit binnen- en buitenland
worden verwacht

Meer informatie : 0495/20.56.73
www.stripbdmiddelkerke.be

SPECIAALZAAK STRIPS

PHILBO

Boek- en papierhandel
J.B. Nowélei 52 - 1800 Vilvoorde
Tel. 02/251.91.86 / Fax. 02/253.45.94

Chronologie van verschenen Dick Matena-albums

- Willem -

1970: De Argonautjes, *Het orakel van Delphi*, sc, Pep Stripotheek, De Geïllustreerde Pers.
1973: Grote Pyr, *De wraak van Zwarte Gorre*, Oberon. Verscheen in kleur de eerste Oberon-reeks als nr 9. Opnieuw herdrukt in kleur in 1987.
1976: Ridder Roodhart, *De strijd om Hildegonde*, scenario: Lo Hartog van Banda, Oberon. Verscheen in zwart-wit in de tweede Oberon-reeks als nr 1.
1976: Grote Pyr, *De grotten van de witte beer*, Oberon. Verscheen in zwart-wit in de tweede Oberon-reeks als nr 2.
1976: *Het eerste avontuur van de Argonautjes*, scen: Lo Hartog van Banda. Verscheen in zwart-wit in de tweede Oberon-reeks als nr 8.
1976: Ridder Roodhart, *De strijd in de Hooglanden*, scen: Lo Hartog van Banda, Oberon. Verscheen in zwart-wit in de tweede Oberon-reeks als nr 10.
1978 : De Argonautjes, *De Olympische vlam & Het Labyrinth*, scen: Lo Hartog van Banda, Oberon. Verscheen in zwart-wit in de tweede Oberon-reeks als nr 19.
1978: De Argonautjes, *Het zwaard van Damocles*, Oberon. Verscheen in zwart-wit in de tweede Oberon-reeks als nr 23.
1978: Ridder Roodhart, *De strijd om de ronde tafel*, scen: Lo Hartog van Banda & De Argonautjes, *De kwelling van Tantalus*, scen: Lo Hartog van Banda, Oberon. Verscheen in zwart-wit in de tweede Oberon-reeks als nr 26.
1978: Grote Pyr, *De zoon van de zon*, Oberon. Verscheen in zwart-wit in de tweede Oberon-reeks als nr 28.*Dick Matena tekende nog een 4de Grote Pyr verhaal namelijk de Yzeren Lady, niet in het Nederlands verschenen. Uitgave Carlsen Comics 1991.*
1979: Kleine Pier, *De danser van Algiers*, Oberon. Verscheen in zwart-wit in de tweede Oberon-reeks als nr 29.
1979: Virl: Verbanning naar Cion, Oberon. Kleur.

1980: *Amen*, Yendor. Zwart-wit
1980: De Argonautjes, *De held van Sparta & De bruid van Icarus & De zware Jongens & De doos van Pandora*, scen: Lo Hartog van Banda & *Buitenspel*, scen: Dick Matena, Oberon. Verscheen in zwart-wit in de tweede Oberon-reeks als nr 37.
1981: Virl, *Speurtocht naar Terra*, Oberon. Kleur.
1982: *Dream is over,* Matla.
1984: *De prediker*, Arboris. Kleur
1984: *Lazarus Stone*, Espee. Zwart-wit
1984: *Mythen*, uitgeverij Panda. Kleur.
1985: Het web, Arboris. Kleur.
1986: *De A.en Dooier Omnibus*, Oberon. Kleur, album met wikkel, met volgende tekst: "Dick Matena Winnaar van de Stripschapsprijs 1986".
1986: *In Memoriam Walt D.* , Titanic. Kleur
1987: Sterrenschip, *De jacht op Wezekind*, Titanic/Dendros. Kleur.
1988: Wordt Vervolgd Novellen, *De laatste dagen van Edgar Allan Poe*, Casterman. Kleur.
1988: Sterrenschip, *De verlosser*, Titanic. Kleur.
1989: *Kruimeltje*, Oberon. Naar het boek van Chr. van Abkoude. Kleur.
1990: Verhalen en Legenden, *Gauguin en Van Gogh*, Lombard. Kleur.
1991: Verhalen en Legenden, *Mozart en Casanova*, Lombard. Kleur.
1991: *Uit het leven van Dik Trom*, Big Balloon. Naar het boek van C.Joh. Kievit. Kleur.
1992: *Pietje Bell*, Big Balloon. Naar het boek van Chr. van Abkoude. Kleur.
1992: *Sartre en Hemingway*, Arboris. Kleur.
1993: Alias Ego 1, *Vlucht uit de Richel*, Big Balloon. Kleur.
1993: *Dik Trom en zijn dorpsgenoten*, Big Balloon. Naar het boek van C.Joh. Kievit. Kleur.
1993: Flynn 1, *De witte dood*, Arboris. Kleur.
1993: Flynn 2, *Gele koorts*, Arboris. Kleur.
1994: Flynn 3, *De zwarte engel*, Arboris. Kleur.
1994: Flynn 4, *De violette doder*, Arboris. Kleur.
1995 : Flynn 5, *De grijze monnik*, Arboris. Kleur.
1995: Flynn 6, *Paarse nevel*, Arboris. Kleur.
Na contactopname met uitgeverij Arboris bleek dat de nummers 5 & 6 nooit in album verschenen zijn. Matla heeft ze wel in zijn catalogus opgenomen omdat de covers van 5 & 6 reeds klaar waren, toen besloten werd van te stoppen. Een klein deeltje van deze covers werd uitgedeeld aan verzamelaars, waardoor het praatje in de wereld gekomen is, dat er zes albums zouden bestaan.

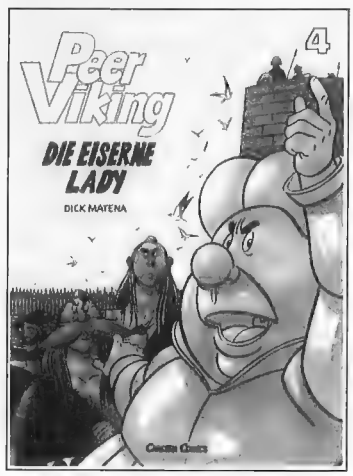

1995: Alias Ego 2, *De valse goden*, Big Balloon. Kleur.
1994: Rooie Oortjes sprookjes Parodiereeks nr 1: *Sneeuwwitje en de zeven dwergen.* (subtitel: "Alleen voor volwassenen"). Kleur.
1995: Rooie Oortjes, *Erotische verhalen 2*, De Boemerang. Kleur.
1996: Rooie Oortjes, *Erotische verhalen 5*, De Boemerang. Kleur.
1996: Storm, Kronieken van de tussentijd, *Het Voyagervirus*, scen: Martin Lodewijk Big Balloon. Kleur.
1997: Storm, Kronieken van de tussentijd, *De Dallas Paradox*, scen: Martin Lodewijk, Big Balloon. Kleur.
1998: Storm, Kronieken van de tussentijd, *De sterrenvreter*, Martin Lodewijk, Big Balloon. Kleur. Eerste twee albums getekend onder de naam John Kelly
1998: Eric de Noorman, *Mijmeringen bij een oeuvre*, Tutti Frutti Productions. *Dit is geen strip, in dit boek uit Dick Matena zijn fascinatie voor het werk van Hans Kresse.*
2000: *Het Hanzevirus*, scen: Jouke Nijman, Big Balloon. Kleur.
2000: Rechter Tie 1, *Chrysant*, Arboris. Kleur. Naar Robert Van Gullik.
2003: *De Avonden 1*, Naar het boek van Gerard Reve, De Bezige Bij. Grijze inkleuring.
2003: *De Avonden 2*, Naar het boek van Gerard Reve, De Bezige Bij. Grijze inkleuring.

Buiten serie:
Portfolio *De meisjes van het station*, van deze uitgave zijn 400 exemplaren gedrukt, genummerd van 1 tot 400, alsmede 15 exemplaren genummerd HC 01 tot en met HC 15 voor uitgever en auteur. Verscheen bij uitgever Arboris in 1991.

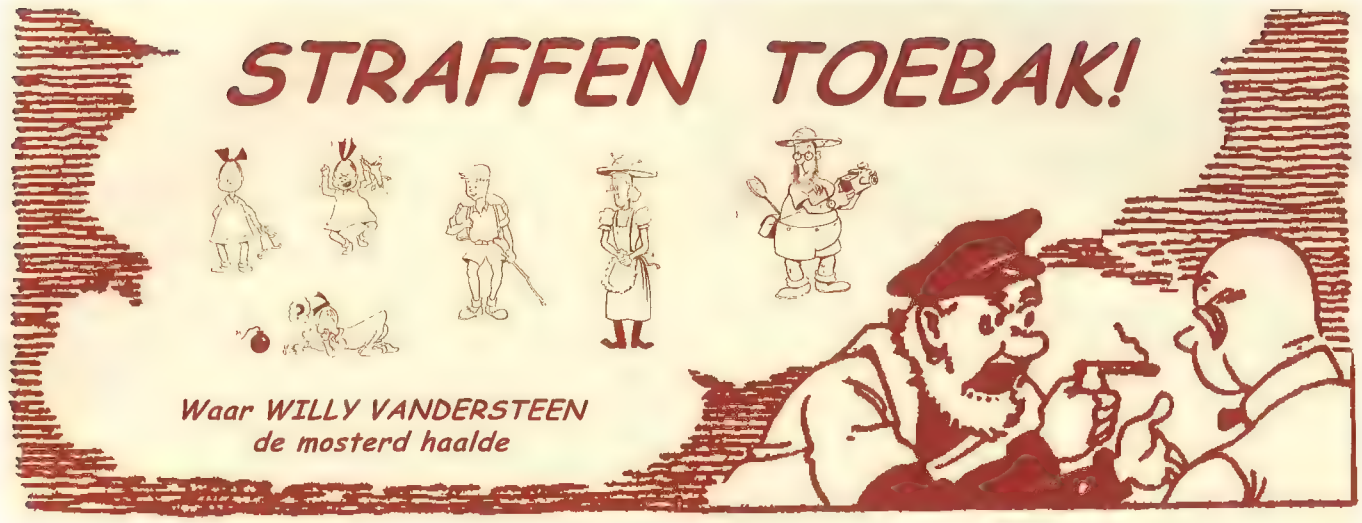

Een vreemde nacht in de Luizenmolen

Als kind raakte ik voorgoed gefascineerd door *Het Spaanse spook*, dat ik leerde kennen in de - voor die tijd - fantastische kleurenversie in Ons Volkske. De magie van het verhaal is mee te danken aan het schitterende Brabantse/Breugel-iaanse decor, dat nog steeds zeer realistisch aandoet.

- Pierre Borms -

Suske, Wiske en Lambik worden immers door het spook naar een Brabants dorp getoverd, anno 1565. Vandersteen geeft geen details over dit dorp, maar gezien de route die ze volgen, ligt het ten zuidwesten van Brussel, aan de rand van het (Kolen- of Zoniën)woud. Geografisch gezien moeten ze in het agrarische St.-Martens-Lennik terechtgekomen zijn. Er is een boerenbruiloft aan de gang, misschien in de (Gustaaf) Vandersteenstraat? Van daaruit bereiken ze snel de "grote baan naar Brussel" (vandaag is dat de N282, de Brusselsestraat, die daarna de Lenniksebaan wordt). Ze zijn dan niet ver van het kasteel van Gaasbeek. Het is aannemelijk dat ze de Lenniksebaan gevolgd zijn, omdat dit de kortste weg is waarlangs in vroeger tijden vanuit Gaasbeek over Anderlecht en Vorst de Hallepoort bereikt kon worden, de zuidelijkste stadspoort van Brussel. Nadat ze ontsnappen uit het kasteel, overnachten ze in de Luizenmolen van Anderlecht. De Luizenmolen ligt echter niet langs de kortste route tussen Gaasbeek en de Hallepoort, wel een stuk noordelijker, richting Dilbeek. Waarom zouden Suske, Wiske en Lambik een omweg maken, terwijl ze zo gehaast zijn? Welnu, de waarheid is dat zij onmogelijk in de Luizenmolen geweest kunnen zijn!

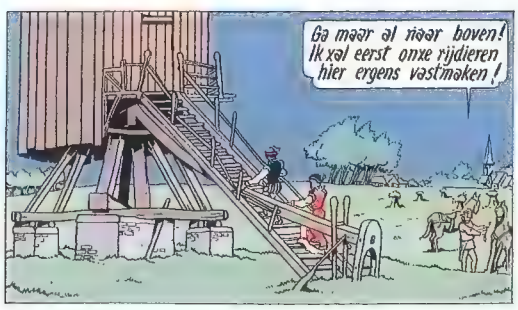

Suske en Wiske beklimmen de trap van de Luizenmolen. Let op de torenspits Is dat niet het kerkje van Sint-Anna-Pede (zie Breugels Parabel der blinden, 1568)? Vandaag staat de molen "gekruid" (gedraaid) met de trap in noordelijke richting (Dilbeek). Geografisch ligt Sint-Anna-Pede dan inderdaad ten westen van de Luizenmolen (Anderlecht ligt in het zuid-oosten) maar het kerkje is onzichtbaar vanaf de molentrap, door het glooiende landschap.

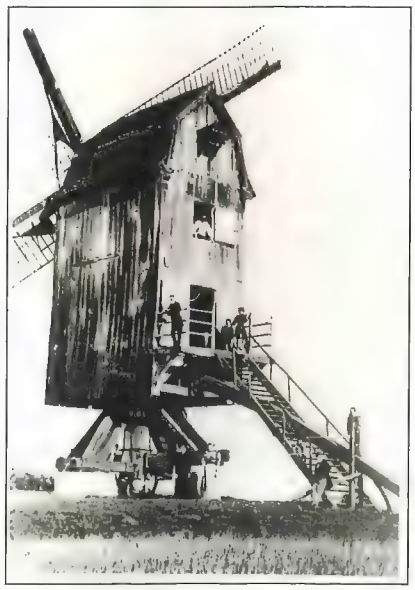

Deze historische foto van de molen dateert van het begin van de Twintigste Eeuw : molenaar Henri Pierre kijkt uit het venster, zijn zoon Jozef staat nog als jonge knaap op het balkon. Na de dood van zijn vader, in 1914, zal hij de laatste molenaar van de Luizenmolen worden.

Het verhaal van de Luizenmolen

De Luizenmolen,één van de laatste windmolens uit de Brusselse agglomeratie, werd opgericht in **1866**. In die tijd heette de straat waaraan hij paalde de Luizenstraat. Deze benaming wordt in verband gebracht met de aanwezigheid op de weiden van “luizenkruid”, een plant die, zo dachten de boeren, het hooi bedierf en het vee met luizen besmette. Vandaag heet deze straat in Anderlecht de Vlindersstraat. De houten staakmolen werd in 1874 verplaatst naar een molenberg naast de hoeve. De molen bestaat uit een ‘molenkot’ rustend op een staak waardoor de molen draait naar de grillen van de wind. Het geheel bestaat uit twee verdiepingen waarvan een bestemd is voor twee stellen maalstenen (de voorste voor veevoeder, de achterste voor tarwe- of bakmeel). Het mechanisme (katrollen om de graan- en meelzakken te hijsen en ook de maalstenen zelf) wordt geactiveerd door wieken met een spanwijdte van 24 meter. In 1939 werd de molen verkocht aan de gemeente Anderlecht. De molen werd jarenlang niet meer gebruikt en pas in 1942 geklasseerd. De oorlogsjaren droegen bij tot het onherroepelijk verval van de molen, die na het verlies van zijn wieken, ook stilaan begon in te storten.
Op 2 mei 1944 verhuisde het gezin Vandersteen van Antwerpen naar Anderlecht, waar ze een jaar lang op het adres Itterbeekselaan 278 woonden, tot ze verhuisden naar een ander adres in Anderlecht en nog later naar Ganshoren. De Vlinderstraat is een zijstraat van de Itterbeekselaan. Willy Vandersteen woonde op wandelafstand van de vervallen Luizenmolen!

Drie molens

In 1943 had Vandersteen de cover geïllustreerd van de roman *Op Baalmolen* ; in 1946 tekent hij een griezelige nacht in een vervallen Kempische molen, in *De sprietatoom ;* nog 2 jaar later volgt de Luizenmolen. Toch tekent hij niet driemaal dezelfde molen!

De 'Sprietmolen' heeft een kapellendak en geen balkon, wel een 'kombuis'. Deze aanbouwsels naast de deur komen vrij veel voor, maar de Luizenmolen heeft er nooit een gehad. De Baalmolen heeft weer een ander dak en de molenvoet is bedekt. Vandersteen moet dus een goed gevuld schetsenboek gehad hebben en nam drie echt bestaande molens als model. Bij het tekenen van de Luizenmolen heeft hij wellicht de oude foto gebruikt en de prentbriefkaart met de korenschoven. Het gebruik van de Luizenmolen in *Het Spaanse spook* werpt meer licht op de werkwijze van Vandersteen bij het uitwerken van het verhaal.

Het weekblad *Kuifje* had een verhaal van Suske en Wiske besteld om het Vlaamse lezerspubliek aan te trekken. Natuurlijk moest de strip evengoed het Franstalige Brusselse publiek aanspreken. *Het Spaanse spook* zou in de eerste plaats een strip worden met Brusselse *herkenningspunten* voor de lezers van 1948.

Op de enige bekende prentbriefkaart kleeft een postzegel uit 1944.

Het anachronisme

Vandersteen wilde een goed verhaal afleveren, een "best of Suske en Wiske" en combineerde daarom oudere verhaalelementen uit *Amoras* en *Het roode masker* [1]. Ook een molenscène zoals in *De sprietatoom* ontbreekt niet. Omdat het voor *Kuifje* was, spande hij zich in om een historisch verantwoorde strip te maken. Eén voorbeeld: in 1564 had Filips II een nieuwe editie van het *Cuerboeck van Soniën* uitgevaardigd, een boswetboek Het woud was streng verboden terrein voor stropers en kolenbranders en voorbehouden als jachtgebied voor edelen. Dat feit wordt ook in het verhaal verwerkt; de verkleedpartijen van onze helden zijn dus niet alleen estetisch bedoeld. Om het echt authentiek te maken ging Vandersteen voor decors grasduinen in de Breugelcatalogus [1].

Daardoor zijn er wat foutjes in het verhaal geslopen. In verscheidene schilderijen en etsen van Breugel komen houten staakmolens voor (in Breugels' tijd was de molen een vruchtbaarheidssymbool). Vandersteen neemt alleen het beeld over en laat Suske en Wiske in 1565 overnachten in de Luizenmolen. Maar die zou pas 300 jaar later, in 1866, opgericht worden! Staakmolens komen in Vlaanderen voor sinds de 13de eeuw, zo niet vroeger, maar het typische mansardedak van de Luizenmolen wordt pas gebruikt sinds de Negentiende Eeuw. Ook andere decorelementen uit het verhaal vor-men een anachronisme: de wandtapijten van het Brusselse stadhuis zijn bijvoorbeeld negentiende-eeuws, details van andere gebouwen zeventiende-eeuws [1].

Maar voor de lezer was het echt genoeg en Het Spaanse spook werd een verdiend succes. Zo werd het de eerste Suske en Wiske die "in opdracht" gemaakt werd, rond een bepaald, streekgebonden thema. Paul Geerts zou dit procédé veel later vlijtig toepassen in albums als *Het deltaduel, De pottenproever, Tazuur en Tazijn* e.a.

De Luizenmolen vandaag

In *Het Spaanse spook* kent de molen een dramatisch einde en wordt tot brandhout en puin herleidt. Dat was jammer genoeg profetisch, want de Luizenmolen werd in 1954 gedeklasseerd en in februari 1955 uiteindelijk met geweld neergehaald. Een aantal inwoners van Anderlecht kon zich niet verzoenen met die verdwijning en in 1992 werd de vzw Luizenmolen Anderlecht gesticht, met als einddoel de heropbouw van de Luizenmolen. In mei 1999 kon de nieuwe molen maalvaardig worden ingehuldigd. De huidige reconstructie is een stuk kleiner dan de oorspronkelijke molen met zijn drie steenkoppels, omwille van financiële beperkingen. Het resultaat mag er echter zijn : vandaag is de molen waarin Suske en Wiske zich verborgen voor de Spanjaarden in al zijn glorie te bezichtigen! Overnachtingen behoren echter niet tot de mogelijkheden...

- De Luizenmolen is toegankelijk de tweede en vierde zondag van elke maand, van 14u tot 17u.
- Buiten die dagen is een geleid bezoek mogelijk, minstens 10 werkdagen vooraf aanvragen bij Jean Stubbe, Homerosstraat 13, 1070 Brussel (tel./fax: 02/527 33 43). Zo'n geleid groepsbezoek duurt ongeveer één uur met maximum 20 personen tegelijk.
- Meer info bij VZW LUIZENMOLEN ANDERLECHT tel.: 02/520.80.77 r_diederich@skynet.be

[1] : *zie ook Brabant Strip magazine 33*

Met dank aan Aimé Smeyers

▲ *De Luizenmolen anno 2003. Tip voor een mooie trip : een tochtje door het Pajottenland, met bezoek aan het kasteel van Gaasbeek en de Luizenmolen. Niet vergeten : tijdig halt houden voor een lekkere kriek!*

© 2002 JAN BOSSCHAERT

www.arcadiastrips.be

TISTJEN DOP

strips en games

http://www.tistjendop.be e-mail: info@tistjendop.be

patersstraat 96 - 2300 turnhout - tel. 014 / 42.88.29

Open : woensdag, donderdag en vrijdag:
10 - 12 en 13.30 - 18 uur
zaterdag: 10 - 17 uur

STRIPWINKEL
WONDERLAND

wonderland productions

Paardsdemerstraat 19
3500 HASSELT
✆ 011/22 82 00

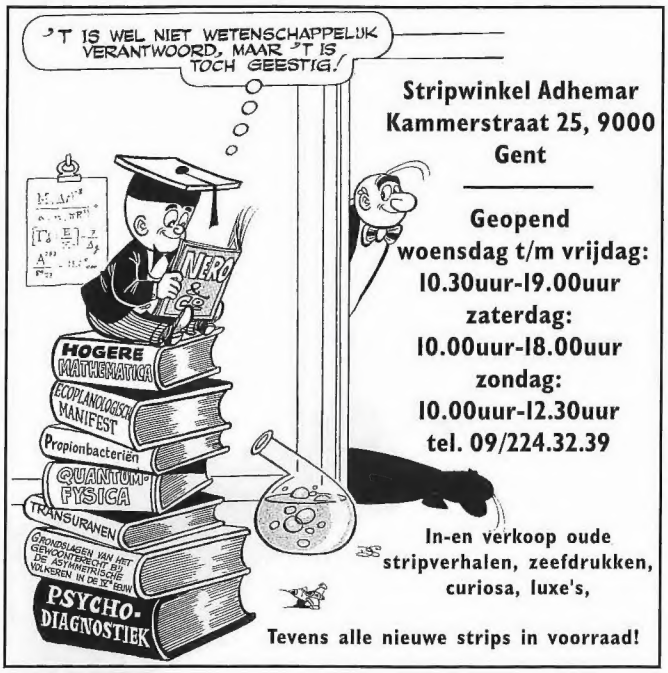

Stripwinkel Adhemar
Kammerstraat 25, 9000
Gent

Geopend
woensdag t/m vrijdag:
10.30uur-19.00uur
zaterdag:
10.00uur-18.00uur
zondag:
10.00uur-12.30uur
tel. 09/224.32.39

In-en verkoop oude stripverhalen, zeefdrukken, curiosa, luxe's,

Tevens alle nieuwe strips in voorraad!

WWW.BONTE.BE

DE STRIPDATABANK

HET STRIPFORUM

Een kijk op...
Reclamestrips!!!

Nieuws vanuit het hoofdkwartier van de Reclamestripclub aan de Vlaamse Westkust, waar voorzitter Jean-Pierre Legein een oogje in het zeil houdt.
Voor alle info : neem contact op met de Reclamestripclub, Ter Weide 9, 8670 Oostduinkerke
Tel & fax 058/5123.02 (NL :) 003258512302
nieuwe (!) email : Reclamestripclub@Skynet.be

© Standaard Uitgeverij, Antwerpen

Nieuwigheden

door Stefaan

Curiosa

Suske en Wiske: de firma Informex verzond eind 2002 naar alle garages en carrosseriebedrijven die bij hen aangesloten zijn, een exclusieve Suske en Wiske-nieuwjaarskaart. Ook de envelop is voorzien van een tekening van Suske en Wiske. De kaart op A5-formaat verscheen in kleur, op glanzend papier en in een beperkte oplage van 3.700 exemplaren. Deze exemplaren bevatten op de achterzijde 16 mee-gedrukte handtekeningen van werknemers van Informex. Dit met uitzondering van 500 exemplaren, bestemd voor persoonlijk gebruik binnen de firma, waarbij op de achterzijde deze handtekeningen niet werden meegedrukt. Een mooie kaart. Toch een minpuntje: de tekeningen zijn niet bepaald het beste tekenwerk te noemen dat ooit van Suske en Wiske werd gepubliceerd. Eerder verschenen van de firma Informex al eindejaarskaarten van onder andere de Smurfen en Guust Flater. Voor de volledigheid: de firma Informex zorgt ervoor dat schadebestekken tengevolge van aanrijdingen op een snelle manier opgemaakt kunnen worden en dit via computer.(B)

De achterzijde van 1 van de 500 ex. ▶

Als je de kaart openvouwt, staat binnenin nog een grote tekening

▼

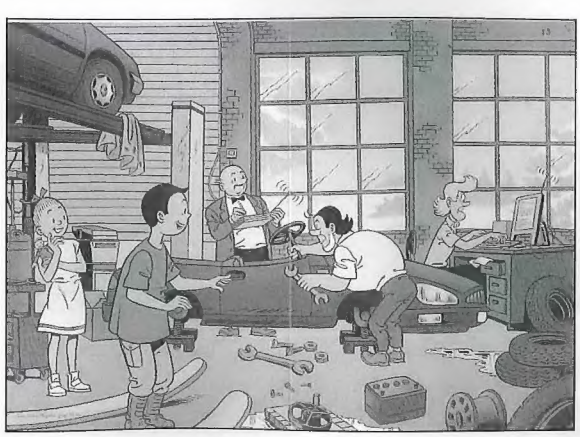

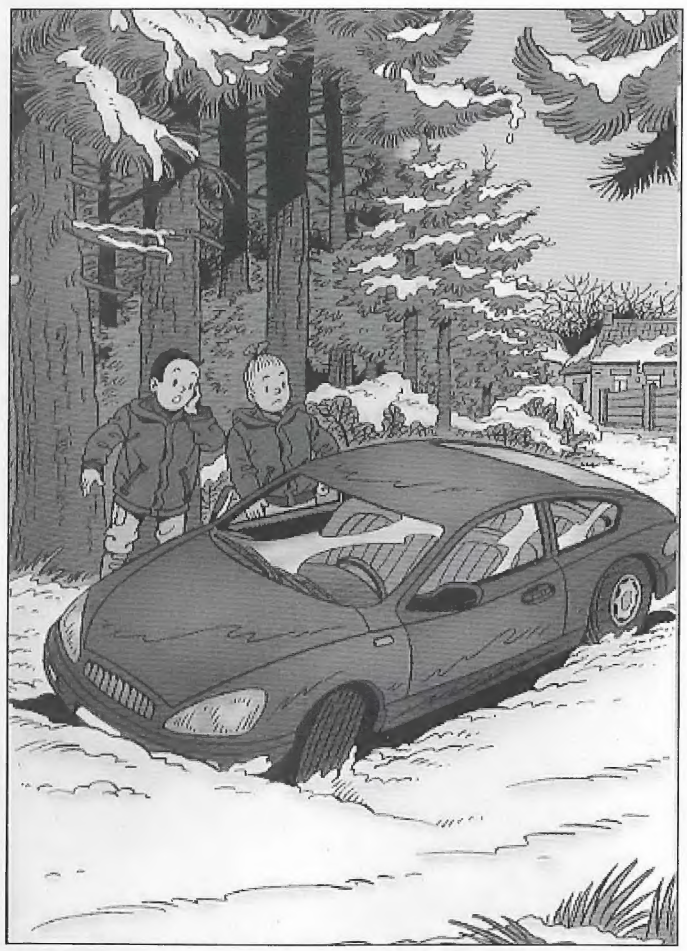

Suske en Wiske: in België liep in de maand november bij de Marca kledingwinkels een actie met de Levenslijn-uitgave 'De ludieke les' van Suske en Wiske: Wie bij hen het album kocht aan de gereduceerde prijs van 2,50 euro, kreeg er een sticker bovenop. Tevens stortte Marca nog eens 7,50 euro aan Levenslijn per verkocht boekje er bovenop. Diverse kleurplaten en een affiche ondersteunden deze actie .(B)

De reclamestripclub is een zustervereniging van Brabant Strip die zich specialiseert in reclamestrips en alle bijzondere uitgaven waarover je anders pas zou horen als het te laat is. Alle leden zijn ook lid van Brabant Strip.
Nuttige adressen : het hoofdkwartier, zie de hoofding
Het **Nederlands secretariaat** : Patrick van de Kerkhof, Waterhoenhof 8, 5672 VH Nuenen, t.040-2839941
e-mail : De.Reclamestripclub@iae.nl
Wie nieuwtjes inzake reclamestripmateriaal opmerkt, kan deze steeds doorsturen naar : Stefaan.lezy@advalvas.be
Zo houden we samen deze rubriek zo volledig en zo actueel mogelijk. Ook de moeite waard : onze eigenste reclamestrip-webstek, te vinden op http://home.iae.nl/users/nuenen.

DE STRIPGIDSDAGEN
13/14 DECEMBER 2003
TURNHOUT

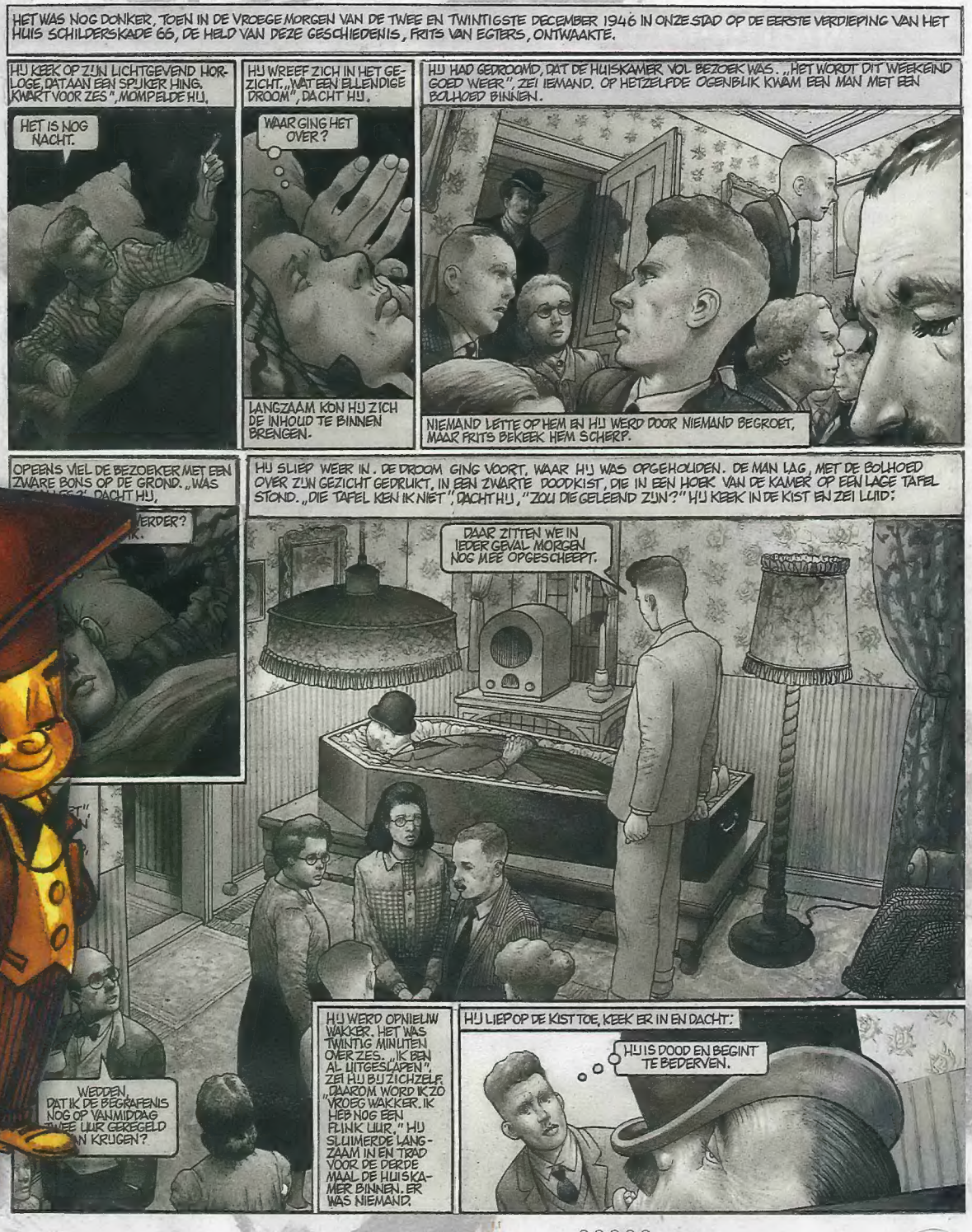
HET WAS NOG DONKER, TOEN IN DE VROEGE MORGEN VAN DE TWEE EN TWINTIGSTE DECEMBER 1946 IN ONZE STAD OP DE EERSTE VERDIEPING VAN HET HUIS SCHILDERSKADE 66, DE HELD VAN DEZE GESCHIEDENIS, FRITS VAN EGTERS, ONTWAAKTE.
HIJ KEEK OP ZIJN LICHTGEVEND HORLOGE, DAT AAN EEN SPIJKER HING. KWART VOOR ZES", MOMPELDE HIJ.
HET IS NOG NACHT.
HIJ WREEF ZICH IN HET GEZICHT. „WAT EEN ELLENDIGE DROOM", DACHT HIJ.
WAAR GING HET OVER?
LANGZAAM KON HIJ ZICH DE INHOUD TE BINNEN BRENGEN.
HIJ HAD GEDROOMD, DAT DE HUISKAMER VOL BEZOEK WAS. „HET WORDT DIT WEEKEND GOED WEER", ZEI IEMAND. OP HETZELFDE OGENBLIK KWAM EEN MAN MET EEN BOLHOED BINNEN.
NIEMAND LETTE OP HEM EN HIJ WERD DOOR NIEMAND BEGROET, MAAR FRITS BEKEEK HEM SCHERP.
OPEENS VIEL DE BEZOEKER MET EEN ZWARE BONS OP DE GROND. „WAS
DACHT HIJ,
ERDER?
HIJ SLIEP WEER IN. DE DROOM GING VOORT, WAAR HIJ WAS OPGEHOUDEN. DE MAN LAG, MET DE BOLHOED OVER ZIJN GEZICHT GEDRUKT, IN EEN ZWARTE DOODKIST, DIE IN EEN HOEK VAN DE KAMER OP EEN LAGE TAFEL STOND. „DIE TAFEL KEN IK NIET", DACHT HIJ, „ZOU DIE GELEEND ZIJN?" HIJ KEEK IN DE KIST EN ZEI LUID:
DAAR ZITTEN WE IN IEDER GEVAL MORGEN NOG MEE OPGESCHEEPT.
WEDDEN DAT IK DE BEGRAFENIS NOG OP VANMIDDAG
WEE UUR GEREGELD
N KRIJGEN?
HIJ WERD OPNIEUW WAKKER. HET WAS TWINTIG MINUTEN OVER ZES. „IK BEN AL UITGESLAPEN", ZEI HIJ BIJ ZICHZELF. „DAAROM WORD IK ZO VROEG WAKKER. IK HEB NOG EEN FLINK UUR." HIJ SLUIMERDE LANGZAAM IN EN TRAD VOOR DE DERDE MAAL DE HUISKAMER BINNEN. ER WAS NIEMAND.
HIJ LIEP OP DE KIST TOE, KEEK ER IN EN DACHT:
HIJ IS DOOD EN BEGINT TE BEDERVEN.

De Bezige Bij
RECLAMEBEDRIJF vigneron ST.-TRUIDEN
TACTICS
DeMorgen GEBETEN OM TE WETEN
OPEL

www.stripgidsdagen.be

verantwoordelijke uitgever: Patrick Van Gompel - Neerhofstraat 36 - 2300 Turnhout - Grafische productie: ODYSE/Turnhout +32(0)14416639